

PISANII SÂNGEORZENE

- SPIRITUALITATE, ISTORIE ȘI TRADIȚIE LOCALĂ -

ANUL IV,

NR. 10(38)

OCTOMBRIE 2015

ÎN ACEST NUMĂR:

**IULIU MOISIL, ARTEMIU PUBLIU ALEXI,
DORIN DOLOGA, LUCIA MĂRCUȘ, IUSTIN SOHORCA,
SILVIU SOHORCA, RADU DREPTATE**

PISANII SÂNGEORZENE

- Spiritualitate, Istorie și Tradiție -

ANUL IV, NR. 10 (38), OCTOMBRIE 2015

PISANII SÂNGEORZENE

Revistă de spiritualitate, istorie și tradiție locală

Fondatori: profesor **FLORIN HODOROGA**
teolog **ALEXANDRU DĂRĂBAN**

REDACTIA: Casa de Cultură Sângeorz-Băi, str. Republicii nr.33,
jud. Bistrița-Năsăud; E-mail: florin.hodoroga@gmail.com
Jucu, str. Jucu-Herghelie nr. 67, jud. Cluj; E-mail: adaraban17@yahoo.ro;
alexandrudaraban53@gmail.com

TEHNOREDACTARE: Alexandru Dărăban

Revista poate fi citită pe rețeaua de internet la adresele:

<https://independent.academia.edu/DarabanAlexandru>

<http://en.calameo.com/accounts/3280504>

COPERTA I: Ioan și Lizuca Marcu din Sîngeorz Băi

(Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale, Colecția de fotografii, format II 177)

COPERTA IV: Stațiunea Sângeorzului de altădată

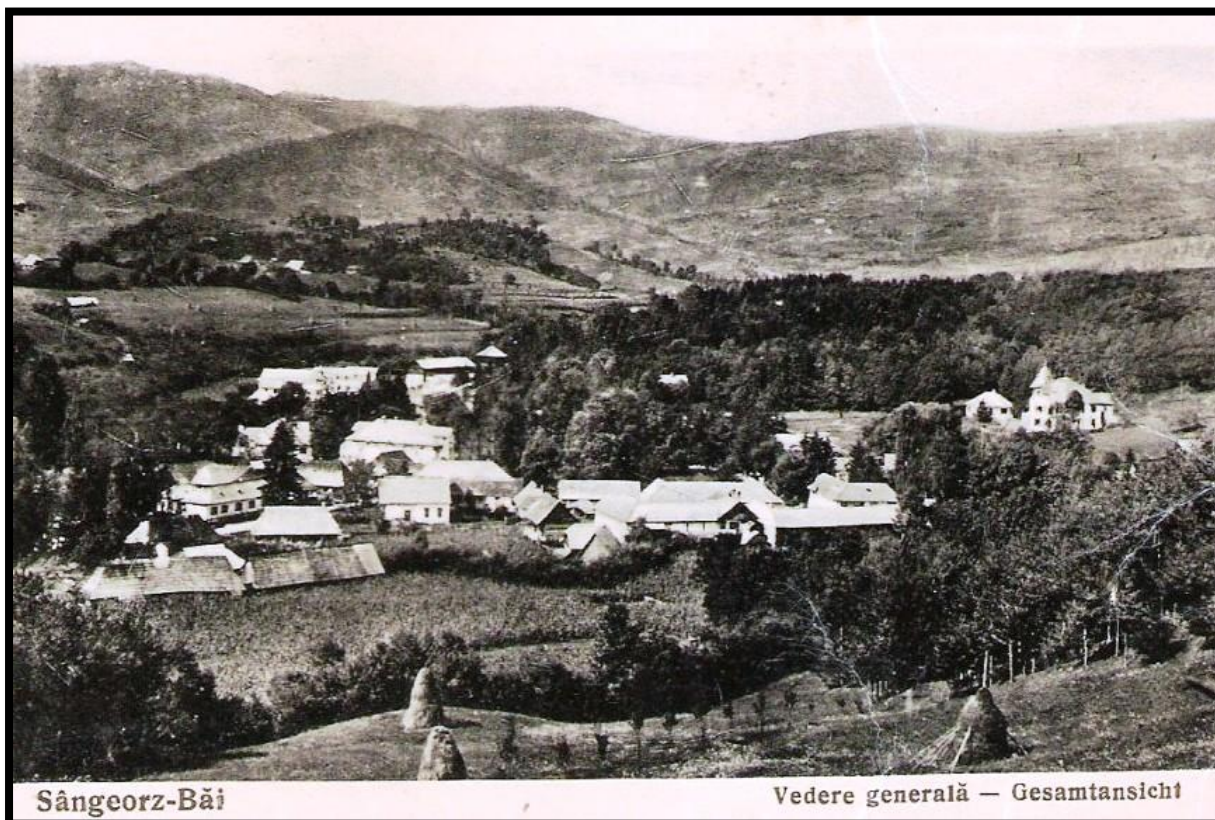
(Fotografii din colecția Dorin Dologa)

ISSN 2285 – 8229
ISSN-L 2285 – 8229

BISERICĂ ȘCOALĂ SOCIETATE

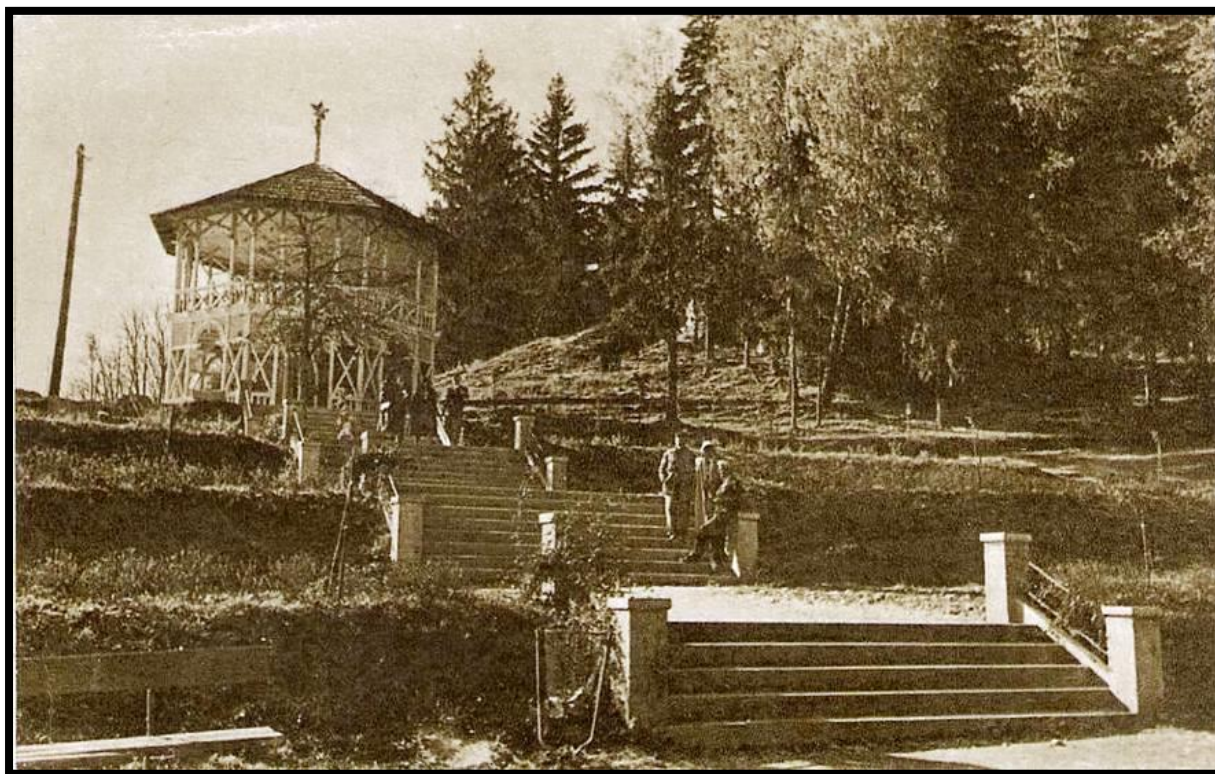

Sărbătoare în stațiunea Sângeorzului de altădată
(Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale)

Sângeorz-Băi

Vedere generală — Gesamtansicht

Stațiunea Sângeorzului de altădată
(Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale)

ROMÂNII ARDELENI DIN VECHIUL REGAT ȘI ACTIVITATEA LOR PÂNĂ LA RĂZBOIUL ÎNTREGIRII NEAMULUI (VII)

IULIU MOISIL¹

XIV. INGINERI, ARHITECȚI

Încă de la începutul sutei a XIX-a mulți intelectuali, oameni de litere, în marea lor dragoste pentru ridicarea neamului, au făcut legate, fundațiuni, din al căror venit să se dea ajutoare, burse, tinerilor români care vor să studieze la diferite școli superioare. Astfel sunt fundațiunile ce le administrează „Astra” din Sibiu, cele de la Mitropolia Blajului, Fundațiunea „Gojdu”, Fondurile grănicerești de stipendii din Năsăud, Societatea „Transilvania” din București. Cu ajutorul acestora au învățat mulți tineri, între care mulți viitori profesori, medici ingineri, silvicultori, arhitecți ș. a. m. d.

Baiulescu Ion, născut 1852 în Brașov. Diplomat al Școlii Politehnice din Viena, fu un timp în serviciul unei Societăți „Rheinische Eisenbahn” în

Prusia și la căile ferate ale statului prusian. La 1879 fu chemat în țară la direcția C. F. R. cunoștințele sale tehnice îl arătară ca o personalitate deosebită. Colaborarea sa fu în adevăr prețioasă pentru efectuarea liniilor de cale ferată Mărășești-Buzău, Făurei-Fetești, Bârlad-Vaslui, apoi, Fetești-Cernavodă-Constanța. Luă parte și la construcția podului peste Dunăre, la Cernavodă. La 1901, fu numit Șef al serviciului de întreținere la C. F. R., unde funcționa cu titlul de inginer inspector general. Fu și profesor la Școala națională de poduri și șosele din București (catedra de hidraulică și mașini hidraulice). Decedat în 1891.

¹ Extras din monografia Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul, 1918-1928, lucrare de amintire a zece ani de când aceste provincii surori s-au alipit la Țara-Mamă, București, 1929, pp. 41-44.

IULIU MOISIL

Baiulescu Romul, inginer, născut 1864 la Braşov. Liceul l-a făcut în Austria, iar studiile academice la Paris, unde urmă şi Şcoala de poduri şi şosele. În această şcoală fu clasat primul în cei trei ani de studii. La 1886, venind în Regat, intră în serviciul C. F. R., pentru linia Craiova-Calafat şi Dorohoi-Iaşi. La 1887 fu ataşat la serviciul de ateliere, trimis în străinătate ca să controleze furniturile de vagoane şi locomotive. Apoi la linia Feteşti-Cernavodă. La 1897 a condus consolidarea podurilor pe linia Ploieşti-Predeal şi Chitila-Piatra-Olt. Fu trimis şi în America spre a studia industria petrolului şi a transportului prin conducte, de unde se înapoie cu o bogată documentaţie statistică şi ştiinţifică privitoare în chestiunea industrializării petrolului.

A publicat câteva lucrări tehnice asupra conservării traverselor de lemn şi o Monografie asupra industriei petrolului în America şi asupra trustului „Standard Oil”. Este inginer inspector general, director superior al construcţiei de căi ferate (1929).

Beleş Aurel, născut Arad. Studia Şcoala Politehnică din Viena. În ţară, inginer inspector general la Ministerul Lucrărilor Publice. Un distins inginer care a executat multe lucrări. Un fiu al său, tot inginer, este profesor la şcoala de poduri şi şosele Bucureşti.

Alţi ingineri sunt: *Cepescu*, *Comănescu* la C. F. R., *Cordea*, *Cornea Ion*, *Aurel Cupşa* din Nicula (Gherla) născut 1861, care a făcut Politehnica din Viena. Apoi a intrat în marina austriacă, iar de acolo în marina română, unde a ajuns până la gradul de comandor. Decedat la Galaţi.

Camil Faur, inginer, Craiova.

David Renghea din judeţul Făgăraşului, - venit în ţară în 1830 ca inginer şi antreprenor. A avut mai mulţi copii, aproape toţi ingineri distinşi, care poartă numele de Davidescu.

Davidescu Alexandru, născut Breaza de Sus (Prahova), 1858. Facultatea de ştiinţe matematice şi Şcoala de poduri şi şosele din Paris. Inginer-inspector general clasa I. profesor la Şcoala politehnică. S-a ocupat cu irigaţiunile şi canalizarea râurilor ţării. Fost Secretar general al Ministerului Lucrărilor Publice sub Delavrancea. A publicat multe articole şi un studiu relativ la canalele navigabile şi irigaţii.

Davidescu Constantin, născut Breaza de Sus (Prahova), 1856. Liceul şi Şcoala de poduri şi şosele în Bucureşti, apoi Şcoala superioară de inginerie din Zurich (1880-1883). Inginer-inspector general clasa I la Căile de comunicaţie pe apă ca subdirector general. A luat parte la studiile căilor ferate Bucureşti-Feteşti, Piatra-Olt-Corabia, Vaslui-Iaşi, podul peste Dunăre, podul peste Argeş-Copăceni, podul peste Siret la Cosmeşti, podul peste Olt la Slatina, proiectat şi executat de dânsul şi altele mai mici (1883-1899). Director al serviciului hidraulic (1900-1914), a condus lucrările porturilor dunărene, studii şi cercetări. De la 1915-1921 subdirector general la căile de comunicaţie pe apă. A lucrat la o expunere asupra cremaţiunii moderne şi la justificarea coinciderii centrului de gravitate a mişcării economice şi culturale a ţării întregite cu capitala Bucureşti.

Davidescu Al. Ion, fiul lui Alexandru Davidescu, este arhitect la Primăria capitalei. S-a ocupat, în special, cu sistematizarea oraşelor, fiind premiat de două ori.

Davidescu Nicolae, născut Breaza de Sus, 1852. A făcut Școala de poduri și șosele din București (1870-1873). Fost inginer șef clasa I la Ministerul Lucrărilor Publice. A luat parte la executarea podului peste Dunăre, a executat podul peste Siret la Cosmești și alte lucrări mai mici. A luat parte la studiul pentru canalizarea și irigația câmpiilor țării, publicat de fratele său Alexandru și a propus soluția ieșirii din Dunăre printr-un canal Mahmudia-Capul Midia.

Davidescu Titu, născut Breaza de Sus, 1866. Școala de arte și meserii, 1879-1883. Antreprenor de lucrări publice și private, executând diferite lucrări de artă, poduri, case, etc.

Diaconovici Aurel, născut Bocșa Montană (Banat) la 1861. Liceul real în Timișoara, Politehnica în Graz și Viena. După ce a funcționat câțva timp în Banat, a fost angajat la C.F.R., iar în 1894 chemat ca inginer șef al județului Gorj, unde a executat șosele admirabile. Aici, dimpreună cu Iuliu Moisil, a pus bazele unei școli ceramice și Muzeului Gorjean (împreună cu Iuliu Moisil, Al. Ștefulescu și V. Rola Piekarski). Mutat în 1905 la Vâlcea, apoi la Constanța, Fălticeni și Pitești, în tot a executat șoselele cele mai bune din țară, iar în ajunul războiului șosele strategice în Carpații sudici. A fost apoi director al Serviciului șoselelor din Ardeal și în urmă în Banat. Este strănepot al lui C. Diaconovici-Loga, care a fost renăscutul școlii române din Banatul timișean.

Eremia Tiberiu, născut Satu-Lung, 1875. Liceul îl făcu în Brașov. După terminarea studiilor tehnice, la Zurich (1898), s-a stabilit în București. Unul din cei mai distinși ingineri. Fost inginer la Ministerul Lucrărilor Publice, 1899. De la 1908 începe lucrări pe cont propriu ca antreprenor. El execută șosele și căi ferate, poduri de lemn și beton armat. Construcții publice și particulare. Silozuri și magazii în beton armat. Fabrici, lucrări edilitare, alimentări cu apă, corectări de râuri, îndiguiri, etc. Azi e cel mai mare antreprenor din țară și mai bine organizat. Este în fruntea multor instituții de sta, societăți comerciale, financiare, industriale și culturale. A executat Biserica Încoronării de la Alba-Iulia și multe alte lucrări de artă.

Făgărășianu N. Liceul la Brașov, Politehnica la Viena. În urmă la C.F.R. fiind unul din distinșii ingineri.

Nicolae Galea, născut Paloș (Târnava-Mare), 1846. Studiile liceale la Brașov, cele tehnice la Universitatea din Gand (Belgia), 1876. În Regat, ca inginer la C.F.R. (1879). Ca subșef de serviciu, sub defunctul C. A. Popescu, a contribuit foarte mult la organizarea Serviciului de întreținere. În 1916, inspector general. Decedat 1921.

Lazăr Mihail Baziliu. Inginer la C.F.R. A făcut Politehnica din Viena. Ca student a scris un poem epic într-u act, „La Plevna”.

Lazăr Paul, din Banat, studiile le-a făcut în Politehnica din Viena. Trecând în Regat, a exercitat funcțiunea de inginer șef al județului Olt, apoi la Craiova. Mare proprietar la Drăgășani. Fost senator în parlamentul român.

Lucaciu Petre, născut Șișești. Liceul l-a făcut în Baia-Mare. Ingineria de mine la Șemniț (Ungaria). Trecând în Regat, a funcționat ca inginer la salinele de la Slănic (Prahova), apoi îndeplinind și alte servicii ale statului ca director și organizator al monopolurilor statului în Ardeal, după Unire. Inginerul Lucaciu a fost unul din fiii cei mai devotați ai neamului nostru. Una din cele mai puternice inteligențe de organizare a muncii. Este dintr-o rasă de

IULIU MOISIL

luptători seculari, din rasa acelei preoțimi care în secolele de restriște, lungi și grei ai trecutului, au apărat cu îndârjire neînfrântă caracterul latin, credința și limba română a neamului nostru. Frate cu falnicul preot Vasile Lucaciu, luptător neobosit pentru apărarea și înălțarea neamului nostru, pentru realizarea idealului formulat pe frontalul bisericii zidită de dânsul, în locul de naștere și păstorire, Șișești, prin cuvintele latine: *Pro unione omnium Romanorum*. Același spirit a stăpânit și pe inginerul Lucaciu. El și-a îndreptat activitatea spre bogățiile subterane ale patriei noastre, spre a le scoate la viață în lumina soarelui, întărind astfel neamul, care avea și are așa de mare trebuință de ele pentru îndeplinirea menirii lui istorice. Inginerul Lucaciu a lucrat pentru cucerirea pământului patriei, în adâncime. Roadele muncii și ale cruțării lui a dispus să fie închinat neamului. De aceea, averea sa în valoare de circa 15 milioane lei, a încredințat-o Academiei Române, în scopul de a forma o fundațiune purtând numele său, pentru burse la studenți în țară și străinătate, cu deosebire pentru studiul Minelor. Decedat în 1926.

Maior Florea, născut 1894 în București. Studiile secundare în București și Școala politehnică din Charlottenburg. Inginer. Actualmente posedă o fabrică de mătase artificială.

Marcu Dumitru, născut Săliște, 1884. Liceul Sibiu, Politehnica din Budapesta. Inginer șef de lucrări la întreprinderile inginerului Tiberiu Eremia, 1910-1920, azi director tehnic. A executat lucrări din cele mai importante ca fabrici, poduri, linii ferate, etc. A luat parte la toate mișcările naționale și în războiul Unirii.

Maxim Nicolae din Avrig. Strănepot a lui George Lazăr. Liceul l-a făcut la Sibiu, Politehnica la Viena. În Regat, inginer la căile ferate. A decedat la Iași.

Mețianu Traian I., născut Odobești (Putna) la 1879. Tatăl său a fost doctor în medicină. Liceul în Focșani, Facultatea de Științe și Politehnica în București, 1896-1898. Academia de mine în Freiburg (1898-1902). De la 1903-1925 inginer de mine în serviciul Societății „Steaua Română”, ca director tehnic. A făcut diverse studii în legătură cu legislația minieră a țării. A organizat Congresul de foraje din 1925. Membru în deosebite societăți de petrol. A publicat lucrări originale în legătură cu exploatarea petrolifere, de ordin tehnic, economic, financiar. A făcut campania 1913 și 1916-1918.

Moga din Sibiu. Liceul aici, Politehnica la Munchen. Este arhitect al Eforiei Spitalelor Civile.

Moldovan Adalbert, născut Rodna Veche (Năsăud). liceul l-a făcut la Năsăud (1873). Ingineria la Politehnica din Viena. Trecu în Regat unde a funcționat ca inginer al primăriei din Bârlad, unde a și murit.

Olteanu Ion, născut Cojocna (Cluj), Politehnica la Viena. Inginer în Vechiul Regat. La moartea lui, în 1890, a lăsat o fundațiune de 100.000 de lei „Astrei” din Sibiu, pentru burse.

Pamfil din Sibiu. Liceul aici, Politehnica în Viena. A fost arhitect al orașului Bârlad.

Pascu Radu, născut în Brașov, 1857. Liceul la Brașov, Academia de mine la Leoben. Trecut în țară pe la 1886, intră în serviciul Ministerului Industriei, Comerțului, Agriculturii și Domeniilor. De la 1906 la Institutul geologic. Inginer de mine. A studiat, în special, Dobrogea din punct de vedere geologic-mineralogic. A descoperit minereurile de cupru din

Dobrogea și grație lui s-a deschis mina de la Altân-Tepe. Lucrări: *Despre marmore*, 1899; *Studii geologice și miniere în județul Tulcea*, 1904; *Pliocenul în Dobrogea*; *Cercetări preliminare asupra lacului Techirghiol*, 1910; *Zăcămintele de minereuri, de cupru de la Altân-Tepe – Ceamurli (Tulcea)*, 1914; *Zăcămintele de minereuri fero-manganifere din regiunea Broșteni (Neamț)*, 1925; *Carierele și apele minerale din Dobrogea, județele Arad, Brașov, Făgăraș, Târnava Mare, Trei Scaune (1927-1928) ș. a.*

Popazu, născut Brașov. Liceul la Brașov, Școala Politehnică la Viena. A fost inginer la C.F.R.

Popescu Iosif. Studiile liceale la Sibiu, Politehnica la Viena. Fost inginer la C.F.R. un timp a redactat revista „Albina Carpaților” din Sibiu, înființată de Visarion Roman.

Pușcariu I. Joe, născut în 1852 în Cernatul Săcelelor. Liceul la Brașov. Politehnica la Zurich. Fost inginer-șef la C.F.R. A scris despre Stereometrul inventat de el la 1877, despre suprastructuri de cale metalică, 1885, apoi descrierea uneltelor de cale ferată 1896, Curs elementar despre electricitate, etc.

Pușcariu Valeriu, născut 1868 în Sohodol (Făgăraș). Liceul la Brașov. Școala superioară de mine la Șemnitz (1893). Fost director general, apoi inspector general al minelor. Conducător al băilor Govora (1894-1897). La 1899, în colaborare cu Radu Pascu, a descoperit minele de aur de la Brezoiu (Vâlcea). Fost șef de regiune minieră la Craiova (1902-1905). A colaborat sau elaborat diferite legi și instrucțiuni relative la mine. La 1912 a brevetat cu colegul său, inginerul V. Tacit, un aparat hidraulic pentru închiderea sondelor eruptive și stingerea focului la astfel de sonde. Anchetă asupra gazelor naturale (metan) în Ardeal (1919). A evacuat în Moldova peste 12.000 vagoane produse de petrol, distribuindu-le, personal, fără care războiul nu ar fi putut continua. Pentru aceasta fu decorat cu ordinul „Steaua României” cu spade în grad de ofițer. După război deputat.

Radeș Dionisie. Politehnica la Viena. A funcționat ca inginer la Ministerul Agriculturii și Domeniilor.

Rațiu Teofil din Făgăraș. Politehnica a făcut-o la Viena. A funcționat ca inginer la C.F.R.

Sidor Florea Emanoil, născut 1845 în Măgura (Năsăud). liceul la Bistrița, Politehnica în Viena. În țară, inginer la C.F.R. (Buzău), apoi inginer-șef de județ la Olt și alte județe.

Șteopoaie Dionisie, născut 1854 în Sângeorgiu (Năsăud). liceul la Năsăud, Politehnica în Viena (1881). De la 1882, inginer la C.F.R. Șef de secție la Serviciul Lucrări Noi al C.F.R., apoi inspector principal și subdirector la același serviciu (în total 36 ani). Fost profesor la Școala specială de întreținere, 9 ani. A tipărit un manual de specialitate.

Tacit Virgil, născut 1876, Brașov. Liceul real la Brăila, academia de mine la Freiburg (1899). Ocupat în industria petrolului de la 1900-1909, conducând șantierele Păcureți, Buștenari, Țintea. De la 1909-1908 inginer-șef al regiunii miniere Prahova. În 1917-1918 director al exploatărilor de cărbuni de la Comănești. În 1919 inițiază și fonda Societatea „Creditul minier”, fiind administrator-delegat. Membru în multe alte societăți de petrol. Lucrări științifice: *Exploatarea petrolului din România*, în colaborare cu inginerul

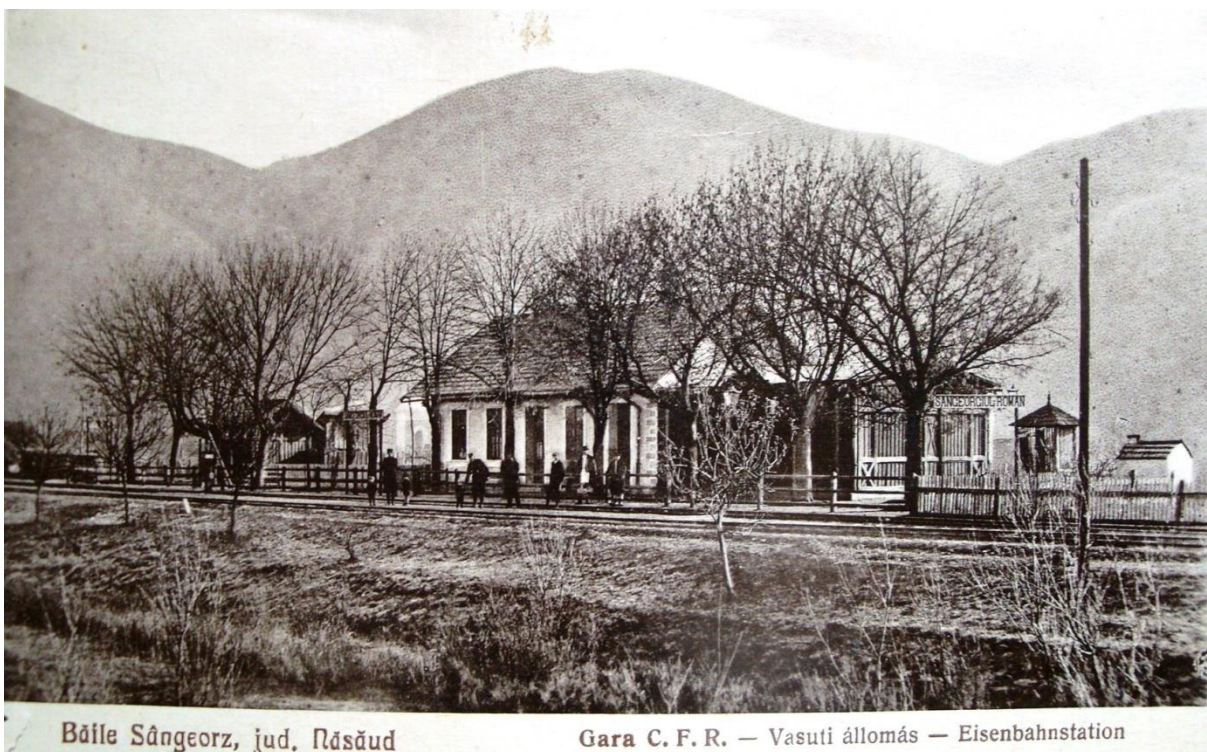
IULIU MOISIL

I. Tănăsescu; *Monografia schelei Câmpina; Monografia gazelor naturale și ale celor din sondele de petrol; Captarea țiteiului din sondele eruptive și măsuri de siguranță. Venitul hidraulic Tacit; Procedee pentru examinarea straturilor de petrol, gaze, apă de sonde; Aparate de siguranță pentru instalațiuni de gaze naturale*, 1919.

Vlaicu Aurel, născut Bințiți. Ingineria la Politehnica din Munchen. Inventatorul aeroplanului – Pasărea Măiastră – ce-i poartă numele. Decedat în 1913.

Vuia din Banat. Unul din cei mai distinși ingineri de la Drumul de Fier. A funcționat ca inginer la C.F.R. în București, Pitești ș. a.

Zernoveanu Th. Liceul la Brașov. Inginer de mine. Director al salinelor de3 la Slănic (Prahova).

Băile Sângeorz, jud. Năsăud

Gara C. F. R. — Vasuti állomás — Eisenbahnstation

Gara din Sângeorz-Băi în perioada interbelică

(Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale, Fond personal Iuliu Moisil, dosar 112)

ARTEMIU PUBLIU ALEXI

- ÎN DICȚIONARUL LITERATURII ROMÂNE DE LA ORIGINI PÂNĂ LA 1900 -

Născut la data de 8.IV.1896 în Sângeorz-Băi, decedat la 15.X. 1896, Rebrîșoara, județul Bistrița-Năsăud, publicist.

Născut într-o familie de țărani-grăniceri, ajunge în 1860 elev al gimnaziului săsesc din Bistrița. Școală cu tradiții conservatoare, în care românii erau tratați cu superioritate, gimnaziul bistrițean este părăsit de Alexi în 1863, anul în care va descoperi atmosfera de idealuri patriotice și emulația intelectuală a Blajului.

Urmează, cu o bursă, științele naturii la Universitatea din Viena (1868-1869), apoi la Graz (1870-1872), unde își va susține și doctoratul.

Între anii 1873-1893 Alexi funcționează ca profesor de științele naturii la gimnaziul din Năsăud, unde el a înființat și cea dintâi librărie românească. Consacrat carierei didactice,

a desfășurat și o consecventă activitate științifică și publicistică.

Debutează în anii studenției prin colaborări la *Familia*, unde întretinem o *Conversare cu cetitoarele*. Tânărul bistrițean împărtășește impresii despre Graz, orașul în care studiază, despre sărbători și tradiții austriece sau despre preocupări ale studenților români constituiți aici, ca și la Viena, într-o societate culturală. Alexi publică în 1871, în *Foaia societății „Românismul”*, câteva din poeziile populare culese de el în vara anului 1869, majoritatea – cântece și descântece – continuând să se păstreze în manuscris. Îi apar, în aceeași perioadă, în *Familia* și *Federațiunea din Pesta*, versuri dedicate Ardealului, a cărui eliberare de sub „biciul tirănesc”, sub „steagul unității”, o întrevede, într-un „splendid viitor” (*Adio către Transilvania, Suspinul meu!*). Acum începe a frecventa și casa lui Iosif Vulcan, de care rămâne legat în tot cursul vieții și în care are prilejul să-l întâlnească, în 1871, pe Bogdan Petriceicu Hașdeu.

A fost autorul a numeroase articole și studii de istorie, științele naturii, geografie, meteorologie, între care: *Poezia și filozofia naturii*, *Neptunismul*, *vulcanismul*, *metamorfismul* (1874-1875), *Rezbelul orientale ilustrat*, scris în colaborare cu Maxim Pop (1878), *Românii la Plevna* (1880), *Despre importanța studiului botanic* (1884), *Însemnătatea științelor naturale și reformele ce le reclamă studiul lor în școlile noastre* (1883), *Compendiu de meteorologie* (1889). Cu idei materialiste, adept al evoluționismului, încrezător în progresele științei, Alexi conferențiază în diverse ocazii în cadrul „Reuniunilor de lectură” sau al adunărilor generale ale „Astreii”. Publicistul, angajat în lupta pentru emancipare și unitate națională a românilor, își exprimă opiniile privitoare la misiunea socială a scriitorului, dator a face „educația poporului” prin opere morale și bine scrise. Alexi pledează pentru o cultură națională și o literatură originală, inspirată din realitatea românească, vrednică de a intra în

ARTEMIU PUBLIU ALEXI

patrimoniul valorilor universale, în articole ca *Poporul român în oglinda poeziei sale* (1878), *Importanța romanurilor* (1880), în evocarea *La mormântul lui I. Al. Lăpădat* (1883) sau în *Precuvântare* la studiul *Helveția și Wilhelm Tell* (1889), conceput ca un comentariu al dramei istorice schilleriene în care elogiul adus libertății și demnității umane îl fascinasese încă din tinerețe. În *Familia* din 1881 și 1882 Alexi publica, la îndemnul lui Iosif Vulcan, o suită de *Suveniri și notițe de călătorie*. Atunci când nu încearcă să poetizeze în marginea frumuseții peisajului, relatările sale, bogate în considerații diverse, antrenează, iar spontaneitatea și veridicitatea în prezentarea faptului social, fie și în aspectele lui de detaliu, îl așează pe autor mai mult între precursorii reportajului decât între reprezentanții prozei de călătorie. Excursia din 1880 în Transilvania și peste munți, cu obiectivele științifice urmărite de naturalistul care recoltează plante pentru ierbar sau se informează asupra realizărilor colegilor de breaslă, se colorează afectiv, luând proporțiile unui pelerinaj „în țară”, acolo unde se poate cunoaște „adevărata dulceață a limbii”. Alte *Suveniri* din călătorie ale lui Alexi, evocând o vacanță în munții Țibleș și Gutin, apar în *Familia*, în 1890¹.

Pest'a, D. nineca, 186 decembre, 1870. **Nr. 126--458.** Anulu alu treilea MDCCCLXX.

Locuint'a Redactorului
si
Cancelari'a Redactiunii
in
Strat'a tragatorului [Lă-
văsurtoș], Nr. 3.

Scrierile astracate nu se voru
primi decutu numai de la corespun-
dintii regulari ai „Federatiunii”.
Articlii tramisi si nepublicati se
voru arde.

FEDERATIUNEA

Diurnalu politicu, literariu, comercialu si economicu.
Va esti Mercuri-a, Vineri-a si Dominec'a.

Protulu de Prenumeratiune:
Pre trei lunc . . . 3 6. v. a.
Pre nunc lunc . . . 6
Pre anulu intregu . . . 12

Pentru Roman'a :
pre a. intregu 30 Fr. = 30 Lei a.
„ 6 lunc 15 „ = 15 „
„ 3 — 8 „ = 8 „

Pentru inseratiun:
10 cr. de linia, si 30 cr. cao'a tim-
brale pentru fesece-care publica-
tiune separatu. In loculu deschiu-
tiune 20 cr. de linia.
Cuo esemplariu costa 10 cr.

¹ *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, Institutul de lingvistică, istorie literară și folclor al Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, 1979, pp. 30-31.

ARTEMIU PUBLIU ALEXI

ADIO CĂTRE TRANSILVANIA

Sosit-a ieri minutul, ce crunt mă vulnerează
Când, scumpă țărișoară, te las... te părăsesc;
Suspină-mi inimioara și ochii-mi lăcrimează,
Căci de la pieptu-ți dulce, ah! Iar mă despărțesc.

Mă duc, mă duc, Ardeal, de țară-ncântătoare,
În locuri neumbrate, departe de-al tău sân;
Dar inima-mi tot bate, tot bate și mă doare
Știind că ești înjunghiată de-o boală de căpcân.

Aud acolo, departe, cum văile-ți răsună
De geamăt, de durere, de plâns sfâșietor,
Carpații tăi cu codrii, câmpia ta străbună,
Chiar stâncile din munte răcnesc îngrozitor.

Erai odată mândră, virgină grațioasă,
Cu fruntea rourată ca floarea cea de mai;
Erai atunci superbă, regină maiestuoasă,
Pe tine când te pețise un Ștefan și Mihai!

Acum, mamă iubită, ești tristă, disperată,
Că-n lanț și umilire tiranul te-a-ngropat;
În geamăt și tortură, de tigri maltratată,
Veșmântul de martiră, ca Christ l-ai îmbrăcat.

Te văd, oh! Scumpă mamă, cu fruntea dăbălată,
În mantia unui mire, călău profanator;
Te văd jucând în sânge, cu inima zdrunchiată,
Cerând la mic și mare, să-ți deie ajutor.

Te văd fără de nume, lipsită de putere,
Lipsită de viață, cadavru veștejit;
Și nime nu grăbește să-ți deie mângâiere,
Să smulgă lancea crudă, din pieptul tău rănit!

Dar unde-ți sunt atleții, eroii din vechime,
Ce-n timpuri tempestuoase onoarea ți-au salvat?
Pierit-au toți din lume, nu-i nime-n româtime,
Să sfarme-arestu-n care tiranul te-a-ngropat?!

ARTEMIU PUBLIU ALEXI

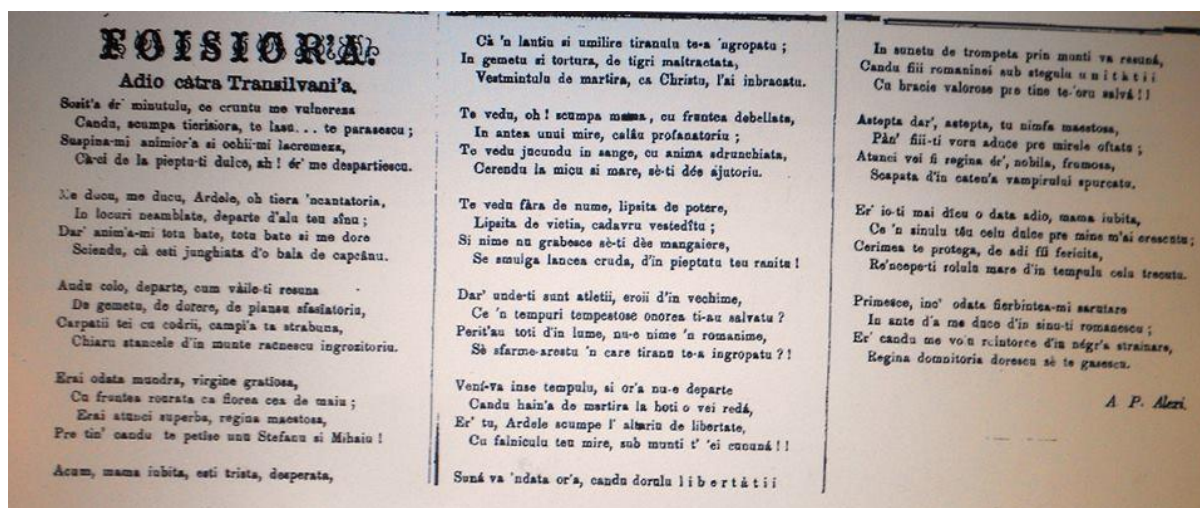
Veni-va însă timpul și ora nu e departe
Când haina de martiră la hoți o vei reda,
Iar tu, Ardeale scumpe l-altar de libertate,
Cu falnicul tău mire, sub munți t-ei cununa!!

Suna-va-ndată ora când dorul libertății
În sunet de trompetă prin munți va răsună,
Când fiii românimii sub steagul unității
Cu brațe valoroase pe tine te-or salva!!

Așteaptă, dar, așteaptă, tu nimfă maiestuoasă,
Până fiii-ți vor aduce pe mirele oftat,
Atunci vei fi regină iar, nobilă, frumoasă,
Scăpată din cățan-a vampirului spurcat.

Iar io-ți mai zic o dată adio, mamă iubită,
Ce-n sânul tău cel dulce pe mine m-ai crescut;
Cerimea te protează, de azi fii fericită,
Reîncepe-ți rolul mare din timpul cel trecut.

Primește, înc-odată fierbinte-ami sărutare
În ante de-a mă duce din sânu-ți românesc;
Iar când mă voi reîntoarce din neagra străinare,
Regină domnitoare doresc să te gălesc¹.

¹ *Federatiunea*, Anul III, Pesta, 1870, nr. 126-458 (6 decembrie), p. 492.

CONSCRIȚIA DE DARE A SATULUI SÂNGEORZ BĂI DIN ANUL 1750

(IV)

DORIN DOLOGA

Conscripția de dare a satului Sângeorz Băi din anul 1750 ne oferă o serie de date importante de natură economică și socială. Conform acesteia, la Sângeorz Băi existau 252 de gospodării, 155 de sesii (proprietăți) și 254 de case¹. În perioada respectivă o familie avea în medie cinci membrii. Aceasta înseamnă că în anul 1750 populația satului Sângeorz Băi era de aproximativ 1260 de persoane. În general fiecare familie posedea o casă. Principalul material de construcție, lemnul, exista în zona Sângeorz Băi în suficientă cantitate, astfel încât edificarea caselor nu constituia o problemă.

Dacă în privința locuințelor situația era destul de bună, în ceea ce privește sesiile (proprietățile), situația era diferită. Nu toate familiile posedau o sesie întreagă, unele familii deținând numai o jumătate de sesie, sau nu dispuneau de sesie. În funcție de sesiile posedate sau nu, putem deduce starea materială a familiilor din Sângeorz Băi din perioada respectivă. Mai târziu familiile au fost împărțite în funcție de avere în fruntașe, mijlocașe și sărace. Acest lucru se poate aplica și în cazul familiilor din Sângeorz Băi din anul 1750. Familiile care dispuneau de sesie aveau o stare materială mai bună, cele care aveau o jumătate de sesie aveau o stare materială mai puțin bună, iar cei care nu aveau sesie aveau o stare materială precară, alcătuiau săracii satelor. Cei care nu aveau sesie munceau pe sesia altuia, lucrau în alte sate, ori aveau alte ocupații. Pământul era moștenit, cumpărat, sau putea proveni din zălogire² și era destul de scump. Sesiile erau în general porțiuni de teren aflate în proprietatea locuitorilor având o suprafață relativ egală și care se compuneau din terenuri arabile și fânețe. Aceste suprafețe aveau de obicei o suprafață suficientă pentru a asigura traiul unei familii.

Capacitatea agricolă generală era de 895 cubuli și 3 mierțe³. Acest lucru însemna că la Sângeorz Băi se obțineau aproximativ 143 267,5 litrii de produse agricole. Cunoscând cuantumul producției agricole putem aprecia suprafața cultivată la Sângeorz Băi în anul 1750.

¹ Serviciul Județean Bistrița-Năsăud al Arhivelor Naționale (în continuare S.J.B.N.A.N), *Colecția personală Iulian Marțian*, registrul 223, f. 35.

² Pământul era pus ca și garanție pentru un împrumut. În cazul în care împrumutul nu era restituit, cel care acordase împrumutul intra în posesia pământului.

³ S.J.B.N.A.N, *Colecția personală Iulian Marțian*, registrul 223, f. 35.

În perioada respectivă o producție agricolă de 20 de cubuli se obținea de pe circa 10 iugăre de teren. Acest lucru înseamnă că la Sângeorz Băi existau aproximativ 447,5 iugăre de teren cultivat (259,55 hectare). Din întreaga producție agricolă 78 cubuli și 2 15/16 mierțe¹ (12546,09 litrii; 8,75 % din întreaga producție agricolă) erau de grâu. Astfel, grâul era cultivat pe o suprafață de circa 39 de iugăre (22,62 hectare). Țăranii cultivau atâta teren cât le era necesar traiului lor și al animalelor. Suprafața cultivată cu grâu era după cum se poate observa destul de redusă. În perioada respectivă hrana de bază a oamenilor era mămăliga de porumb sau de mei și nu pâinea de grâu. Grâul era scump și se cultiva destul de puțin. Făina de grâu era folosită mai ales pentru a se face colaci la cununie și înmormântare. Pâinea făcută din grâu se consuma în familii doar la sărbătorile mari, de Paști și de Crăciun. La Sângeorz Băi existau de asemenea fânețe cu o capacitate de 970 de care². Cunoscând capacitatea fânețelor putem aprecia suprafața pășunilor din Sângeorz Băi din anul 1750. Un număr de 15 care se obțineau de pe 5 iugăre de teren de clasa I. De pe un teren de clasa a II-a un număr de 15 care de fân se obțineau de pe 5 5/8 iugăre de teren, de pe un teren de clasa a III-a 15 care de fân se obțineau de pe 7 1/2 iugăre, iar de pe un loc de clasa a IV-a 15 iugăre se obțineau de pe 11 1/4 iugăre³. Considerând că terenurile din Sângeorz Băi erau terenuri de clasa a III-a, pentru obținerea celor 920 de care de fân erau necesare circa 460 de iugăre (266,8 hectare). Pășunile ocupau suprafața necesară pentru asigurarea hranei animalelor domestice din Sângeorz Băi și anume boi, cai, vaci, oi și capre.

Din morărit s-au obținut venituri de 26 de florini renani și 50 de creițari⁴. Aceste venituri erau obținute de către morari, sau de cei care arendau morile de la proprietarii acestora.

În ceea ce privește animalele domestice, aici erau înregistrați 292 de boi, 243 de vaci, 133 de juninci, 2360 de oi și capre, 54 de porci și 161 de stupi⁵. Cele mai valoroase animale domestice erau boii. Ei erau folosiți la arat și la transporturi grele, cum era cel al buștenilor de exemplu. Boii efectuau în perioada respectivă munca tractoarelor de mai târziu. Aceste animale consumau destul de mult, astfel încât pentru întreținerea lor era necesară cultivarea unor suprafețe mari de pământ. În perioada respectivă țăranii nu întrețineau mai mulți boi decât era necesar pentru cultivarea pământului în vederea asigurării hranei. Din acest motiv numărul boilor din Sângeorz Băi era de numai 292. Familiile care posedau boi aveau în general câte două asemenea animale. Alături de aceștia foarte importante pentru asigurarea hranei oamenilor erau oile, de la care se obținea laptele, brânza, untul și carnea, mai ales cea de miel. Oile erau importante și pentru confecționarea îmbrăcăminte în timpul friguros. De la acestea se obținea lâna, din care se confecționau sumanele, pieptarele și

¹ *Ibidem*, f. 35.

² *Ibidem*, f. 35.

³ Ștefan Buzilă, „Documente bisericești”, în *Arhiva Someșană*, nr. 17, Editura Societății grănicerești „Regna” Bistrița, Năsăud, 1933, p. 239.

⁴ S.J.B.N.A.N, *Colecția personală Iulian Marțian*, registrul 223, f. 33.

⁵ *Ibidem*, f. 35.

căciulile de blană. Pentru că în perioada cuprinsă între Sfântul Gheorghe și Sfântul Dumitru oile se aflau la stânilile din munți, familiile țineau vaci, mai ales cele care aveau copii mici și aveau nevoie permanentă de lapte. Dacă boii erau folosiți la transporturi grele și relative lente, aceștia deplasându-se în ritmul mersului la pas al unui om, caii erau folosiți pentru transporturi rapide și mai ușoare, cum era de exemplu transportul produselor de la stâni la gospodăria. Pentru obținerea cărnii erau sacrificați mai ales mieii. Vitele nu erau tăiate decât în cazul în care erau bătrâne sau bolnave. Cu ocazia căsătoriei, tinerii miri nu primeau bani, ci o bucată de pământ și eventual câteva oi. Doar familiile înstărite își permiteau să dea ca zestre mirilor boi. Numărul de porci era destul de redus. Ei erau crescuți de obicei pe lângă stâni, unde pășteau jir din pădure. Creșterea stupilor era o ocupație importantă, mierea fiind echivalentul zahărului din zilele noastre.

Majoritatea locuitorilor se ocupau cu cultivarea plantelor și creșterea animalelor, dar din Conscripție reiese faptul că se practicau și alte îndeletniciri. Astfel, în Conscripție apare menționat Vasile Cărbune. Acesta era probabil persoana care producea cărbunele, mangalul, care se obținea prin arderea incompletă a lemnelor într-un cuptor. În aceeași Conscripție sunt menționați pescarii. În perioada respectivă pescuitul era o slujbă. Pescarii aveau îndatorirea să asigure peștele pentru cei care percepeau impozitele.

Satul era condus de către jude, care era ajutat de către un adjunct.

În general, Conscripția de dare a satului Sângeorz Băi din anul 1750 ne oferă imaginea unei economii de subzistență, în care comunitatea producea atât cât era necesar pentru asigurarea traiului propriu.

În ceea ce privește impozitul, în anul 1748 acesta fusese stabilit la 1359 florini renani și 42 de creițari, iar în anul 1749 la 1739 florini renani și 14 creițari. Restanța pe anul 1748 era de 7/8 adică 1189 florini renani și 49 creițari, iar pe anul 1749 era de 1/8 adică 217 florini renani și 39 creițari¹. Mărimea impozitului depindea de valoarea monedei la momentul respectiv. Impozitul plătit de către contribuabili era de două categorii: impozitul civil și cel militar. Impozitul civil se plătea în perioadele obișnuite de pace. Impozitul militar avea o valoare de câteva ori mai mare decât cel civil. Cele două categorii de impozite, militar și civil, se plăteau în paralel în perioadele în care era Imperiul Habsburgic era implicat în conflicte militare. Din păcate în secolul al XVIII-lea Imperiul Habsburgic a fost implicat într-o serie de războaie, astfel încât contribuabilii au fost impuși de multe ori la plata impozitului militar alături de cel civil. Satele achitau cu mare greutate impozitele, ele fiind de multe ori datoare cu plata acestora. În unele circumstanțe se acorda scutire de impozit. Valoarea impozitului pe care trebuia să îl plătească un contribuabil se stabilea în funcție de pământul și de animalele pe care le poseda. Unii contribuabili erau impuși la plata dării în comun cu părinții lor, alții, precum judele, adjunctul său, celibatarii, sau pescarii, erau scutiți de plata acesteia.

¹ S.J.B.N.A.N., *Colecția personală Iulian Marțian*, registrul 223, f. 33;

DORIN DOLOGA

Redăm în continuare conținutul conșcripției de dare a satului Sângeorz Băi din anul 1750¹:

	Nomina Patrum et Matrum familias Contribuentium ² (Numele după tată și după mamă al familiei contribuitorilor)	Sesiones ³	Domus habitati onum ⁴	Agro rum Univer sim Capa citas ⁵		Tritici ⁶		Pro Ver nali Semi na tura, exce pto mi lio, kuku ruz ⁷		Mili. & kukuruz Seminata in Granis importa t ⁸	Foeneta Cur ruum ⁹	B o v a c c e s e ... ¹⁰	V i t e ¹¹	Iuven ci, iuven cae & hinnula e & tri um annoru m & majores ¹²	O ves, caprae ¹³	Por ci duo rum ann oru m, & majores ¹⁴	Ap um alv ear ia ¹⁵
				c ¹⁶	m	c	m ¹⁷	c	m								
115	Gavrilla a luj Marie	1	1	2	-	-	-	1	-	-	2	-	1	-	-	-	-
116	Mirong a luj Szimjuon ¹⁸	1/2	1	1	-	-	-	-	2 3/16	-	1	-	1	-	-	-	-
117	Ruszul a Petrasch	1/2	1	2	-	-	-	1	4/16	5/16	2	1	2	-	6	-	-
118	Vaszilla a luj Petrasch	1/2	1	4	-	-	2	-	4/16	-	4	-	1	-	-	-	-
119	Demjan Butta	-	1	2	-	-	-	-	1/16	4/16	3	1	1	-	10	-	-
120	Iuon a Flori	-	1	5	-	-	2	2	14/16	6/16	3	-	1	-	-	-	-
121	Vaszilla Opre	-	1	2	-	-	1/16	1	4/16	-	2	-	-	-	-	-	-
122	Andre Spajmok	1	1	6	-	-	3	3	2 7/16	4/16	6	2	2	-	18	2	-
123	Lupul Bollfa ¹⁹	1	1	5	-	-	2	2	1 8/16	-	4	-	2	-	25	-	2
124	Grigojre Lupuluj	-	1	4	-	-	3 8/16	2	1 10/16	4/16	3	2	2	-	20	-	4

¹ *Ibidem*, f. 31-33; deoarece formularul este destul de întins el este prezentat sub forma a două părți; în prima parte este prezentată producția agricolă a locuitorilor, iar în a doua impozitul.

² Numele după tată și după mamă al familiei contribuitorilor de dare.

³ Sesia.

⁴ Casa pe care o posedă.

⁵ Capacitatea agricolă generală.

⁶ Grâu.

⁷ Semănături de primăvară, cu excepția meiului și cucuruzului.

⁸ Cantitatea de sămânța de mei și cucuruz care produce recolta.

⁹ Care de fân.

¹⁰ Boves, equi & equa e iugales inferioris sortis – boi de jug, cai și iepe de înhămat de categorie inferioară.

¹¹ Vite.

¹² Vițe, vițele de trei ani și mari

¹³ Oi, capre.

¹⁴ Porci de doi ani și mari.

¹⁵ Stupi de albine.

¹⁶ Un cubul, numit și câblă sau găleată avea o capacitate de 8 mierțe, având circa 160 de litri – Nicolae Stoicescu, *Cum măsurau strămoșii. Metrologia medievală pe teritoriul României*, Editura Științifică, București, 1971, p. 190.

¹⁷ Mierța avea circa 16 cupe, adică aproximativ 22,5 litri – *Ibidem*, p. 199.

¹⁸ În document există observația: „1/2 sess. possidet vidua Varvara” (o jumătate de sesie posedă văduva Varvara).

¹⁹ Acesta poseda venituri din morărit în valoare de 1 florin renan și 30 de crețari.

125	Todor Mariki a	1	1	4	-	-	8/16	2	2 12/16	-	5	-	1	2	30	-	1
126	Maxim Poppi a	1	1	4	-	-	1	2	2 4/16	4/16	4	2	1	-	-	-	2
127	Vaszilla Sardul	1/2	1	3	-	-	1/16	1	2 6/16	3/16	3	1	1	-	7	-	-
128	Grigojre Sardul	1/2	1	3	-	-	1	1	3 8/16	-	3	-	1	-	5	-	-
129	Pintelj Borsi	1/2	1	4	-	-	1	2	2 9/16	-	4	-	1	2	8	-	-
130	Mirong Tránka	1/2	1	2	-	-	-	1	2 9/16	-	3	1	1	-	5	-	1
131	Vaszilla Floscha	1	1	2	-	-	-	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-
132	Iuon Szohorka ¹	1/2	1	4	-	-	8/16	2	3 8/16	-	3	1	1	-	4	-	-
133	Istrati Szohorka ²	1/2	1	4	-	-	1 4/16	2	11/16	-	3	-	1	2	8	-	-
134	GrigojreLutschuluj	1/2	1	4	-	-	1	2	2 3/16	-	5	2	-	-	30	-	-
135	Szavul Lutschuluj ³	1/2	1	5	-	-	1	3	1	-	6	2	1	-	20	1	-
136	Iuon Aniszia	1/2	1	1	-	-	4/16	1	-	-	2	1	1	-	-	-	-
137	Nicolaj Aniszia	1/2	1	1	-	-	4/16	1	-	-	2	1	-	-	5	-	-
138	Mirong Szuhánul	1	1	2	-	-	-	1	4/16	-	2	-	1	-	-	-	-
139	Toffan Majrán	1	1	-	-	-	1	1	8/16	-	2	1	1	-	10	-	-
140	Gavrilla Sard	1	1	2	-	-	1	1	1	-	2	-	1	2	-	1	-
141	Nicolaj Schimpoesh	1	1	3	-	-	4/16	1	8/16	-	3	-	1	-	6	-	-
142	Luka Poppi ⁴ a	1/2	1	3	-	-	8/16	-	3 9/16	6/16	2	-	1	-	6	-	-
143	Grigojre a luj Györgyi	1	1	5	-	-	1 8/16	2	1 15/16	2/16	5	2	-	-	15	-	2
144	Vaszilla Nyantz	1/2	1	2	-	-	-	1	3	5/16	2	-	-	-	-	-	-
145	Vaszilla a Szavuluj	1/2	1	1	-	-	-	1	-	-	1	-	1	-	-	-	-
146	Precop Gille	1	1	1	-	-	-	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-
147	Chillip Dorofte a	1	1	2	-	-	-	3	1/16	-	4	-	-	2	4	-	-
148	Alexa Vasziak	1/2	1	3	-	-	-	1	2 8/16	-	3	-	1	-	-	-	-
149	Iuon Alexa	1/2	1	1	-	-	1	3	8/16	-	4	-	1	-	12	-	-
150	Andre Holobe	1	1	3	-	-	8/16	3	-	-	4	-	1	2	4	-	-
151	Grigojre Mischto ⁵	1/2	1	5	-	-	2	2	3	8/16	6	2	1	-	7	-	-
152	Iuon Mischto	1/2	1	2	-	-	-	2	-	-	3	-	1	-	17	-	-
153	Grigojre Mischto	1/2	1	4	-	-	2	2	3 1/16	3/16	3	-	1	-	-	1	1

¹ Acesta posedea venituri din morărit în valoare de 2 florini renani și 30 de crețari.

² Acesta posedea venituri din morărit în valoare de 2 florini renani și 30 de crețari.

³ Acesta posedea venituri din morărit în valoare de 1 florin renan și 30 de crețari.

⁴ În document există observația: „½ sess. possidet vidua Irina a Petri” (o jumătate de sesie posedă văduva Irina a lui Petrea).

⁵ În document apare observația: „Grigore Miscto hic specificat foen. Curr. 3 jure hypothecario possidet in Ilva” (Grigore Miscto posedă în prezent fâneațe de 3 care cu drept ipotecar în Ilva).

154	Andriesch Mischto	1/2	1	3	-	-	8/16	1	1	-	2	-	1	1	-	-	-
155	Oniga Luzurkj ¹	1	1	6	-	-	-	4	1	-	6	2	-	-	37	-	3
156	Alexa a luj Anton	1	1	4	-	-	1	1	3	-	4	-	1	-	6	-	-
157	Gabor Bolfa	1/2	1	3	-	-	-	2	-	-	2	1	1	-	-	-	-
158	Chillip a Anitzi	1/2	1	6	-	1	-	4	1	-	7	1	2	2	6	1	2
159	Luka Anton	1	1	5	-	-	8/16	3	3 9/16	-	4	-	1	1	-	-	-
160	Peter Nÿamtz	1	1	7	-	-	2	2	2 10/16	-	4	1	1	-	5	-	-
161	Precop a luj Anton	1	1	4	-	-	-	2	2 8/16	-	6	-	1	2	20	-	-
162	Grigojre Alexa	1	1	3	-	-	8/16	1	1 8/16	-	2	2	1	-	-	-	-
163	Grigojre a Anitzi	1/2	1	2	-	-	8/16	1	2 5/16	-	2	-	1	-	10	1	-
164	Vaszilla Kretzul	1/2	1	3	-	-	-	1	2 10/16	-	4	1	1	-	6	-	-
165	Gÿörgÿi Mihercza	1	1	3	-	-	-	2	-	3/16	3	1	2	-	-	-	-
166	Mihalÿ a luj Andresch	1/3	1	3	-	-	8/16	3	8/16	4/16	4	2	-	-	11	-	3
167	Petre a Gachi ²	1/3	1	7	-	-	3	3	2 8/16	4/16	8	3	-	-	30	-	-
168	Precop a Vratsuluÿ	1/2	1	3	-	-	1	2	3	1/16	5	2	2	-	20	-	-
169	Flojre a Nikore	1/2	1	3	-	-	-	1	1 8/16	1/16	4	-	2	-	-	-	-
170	Lupul a Badi	1/2	1	2	-	-	-	-	3	-	2	-	1	-	-	-	-
171	Szimjuon Modoro ³	1/2	1	7	-	-	8/16	2	2 8/16	4/16	8	2	2	-	25	-	-
172	Todor Bersi ⁴	1/2	1	4	-	-	1 8/16	2	1 8/16	4/16	3	1	1	-	6	-	-
173	Todor a Petre	1	1	6	-	-	2	1	3 6/16	6/16	6	2	1	-	10	-	-
174	Todor Azbre	1	1	4	-	-	8/16	2	1 8/16	-	4	2	1	-	-	-	-
175	Todor Lika	1/2	1	5	-	-	1/16	2	8/16	-	3	1	2	2	10	-	1
176	Lupul a Liki	1/2	1	2	-	-	1	2	-	-	2	2	-	1	3	-	1
177	Vaszilla Löschanul	1/3	1	2	-	-	-	1	2	-	2	-	1	-	-	-	-
178	Szimjuon Bulbuk ⁵	1/3	1	1	-	-	1	2	1 4/16	-	2	-	2	-	-	-	-
179	Vaszilla a luj Andresch	1	1	3	-	-	-	2	8/16	1/16	3	-	1	-	16	-	2
180	Artenji a luj Iuon	1/2	1	6	-	-	3	3	2 9/16	4/16	5	2	-	1	40	-	-
181	Todor Rebranul	1/2	1	3	-	-	-	-	3 8/16	-	2	-	-	2	-	-	-
182	Graszin a Dobri ¹	1/2	1	4	-	-	2	2	2 14/16	6/16	5	-	1	-	-	-	-

¹ Acesta posedea venituri din morărit în valoare de 1 florin renan și 30 de creițari.

² În document apar două observații: „1/3 possidet Vidua Nastasia Andreschae” (1/3 din sesie este deținută de către văduva Nastasia Andresi) și „Petre a Gachi hic specif. Agr. metr. 1. Foen. Curr. 2 Jure uzorio possidet in Ilva” (Petre a Gachi posedă cu drept de folosință în prezent teren arabil de 1 mierță și fânaș de 2 care în Ilva).

³ În document apare observația: „Simjuon Modoro hic specific. Curr. 3 jure hereditario possidet in Ilva” (Simion Modoro posedă cu drept ereditar fânașe de 3 care în Ilva).

⁴ În document apare observația: „1/2 possidet Vidua Maria a Lukj” (1/2 din sesie este deținută de către văduva Maria a lui Luca).

⁵ În document apare observația: „1/3 sess. possidet vidua Mariuka Löschanuluj” (1/3 din sesie este deținută de către văduva Măriuca a lui Lușcan).

183	Todor a Tekla	1	1	2	-	-	-	1	1 2/16	-	3	1	-	-	9	1	-
184	Grigoire Butta ²	1/2	1	2	-	-	-	-	-	-	3	1	-	-	30	-	-
185	Grigojre Horto	1	1	4	-	-	1	2	2 8/16	-	5	1	1	2	28	-	-
186	Györgyi a Urscha	1/2	1	2	-	-	-	2	-	-	3	1	1	-	-	-	-
187	Gavrilla a Iuj Cotroj	1	1	3	-	-	8/16	1	3	-	2	-	1	2	-	-	1
188	Csillimon Szikmiran	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	81	-	4
189	Vasilla Auloduk	1	1	5	-	-	1	2	2 2/16	4	-	2	2	5	-	-	
190	Danilla Cotro ³	1/2	1	3	-	-	-	1	3	-	4	2	-	-	30	-	-
191	Vaszilla Soffrone	1/2	1	2	-	-	-	1	2	-	3	1	1	-	10	-	-
192	Petre Tapalagae	1/2	1	4	-	-	2	1	3	-	3	-	-	-	-	-	-
193	Lupul Tahisch	1	1	8	-	1	-	4	3/16	-	9	6	2	-	34	-	5
194	Vaszilla Moga	1/2	1	1	-	-	-	-	2 2/16	-	2	-	1	-	-	-	-
195	Todor Kotroj	1/2	1	3	-	-	3/16	1	3	-	3	2	1	-	-	-	-
196	Todor Rombulj	1	1	-	-	-	1/16	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
197	Vaszilla Cotroj	1/2	1	2	-	-	-	1	8/16	-	2	-	1	-	-	-	-
198	Grigojre Sziminik	1/2	1	2	-	-	-	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-
199	Tanaszi Rodnán ⁴	1	1	2	-	-	1	2	-	-	3	3	-	-	5	-	-
200	Vaszila Karbun	1	1	3	-	-	8/16	1	3	2/16	3	-	1	2	-	-	-
201	Androng Sziminik	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	2	-	3	-
202	Grigojre a Flori	1/2	1	2	-	-	-	2	-	2/16	2	-	1	-	4	-	-
203	Vaszilla Huja	1/2	1	1	-	-	-	1	-	2/16	1	-	-	-	-	-	-
204	Gavrilla Daraban	1	1	2	-	-	2	4	2/16	2/16	1	2	2	-	15	-	-
205	Vaszilla Frenjö	1/2	1	3	-	-	1	1	7 16/16	3	-	1	-	-	-	-	-
206	Zaharia Pinti	1/2	1	3	-	-	8/16	2	1 3/16	3	-	-	-	-	-	-	-
207	Mirong Sterzo	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-
208	Szimjuon Sarda	1	1	3	-	-	1 8/16	2	8/16 1/16	1/16	3	2	1	-	-	-	-
209	Grigojre Stezö	1/3	1	3	-	-	1/16	1	3	-	3	-	1	2	-	-	-

¹ În document apar două observații: „1/2 sess. possidet vidua Soffrona a Dobri” (1/2 din sesie este deținută de către văduva Sofronia a lui Dobre) și (Grasin a Dobri hic specific. Foen. Curr 1 iure hereditario possidet in Major” (Grasin a Dobri posedă în prezent cu drept ereditar fânaț de 1 car în Maieru).

² În document apare observația: „1/2 sess. possidet vidua Maria Dragitsae” (1/2 din sesie este deținută de către văduva Maria a lui Drăghiță).

³ În document apare observația: „1/2 sess. possidet vidua Maria Buzdugáj” (1/2 din sesie este deținută de către văduva Maria Buzdug).

⁴ În document apare observația: (Tanaszi Rodnan hic specific. Foen. Curr. 3 iure uzorio possidet in Rodna” (Tănase Rodnean posedă în prezent cu drept de folosință fânațe de 3 care în Rodna).

210	Iuon Muttul ¹	1/3	1	-	2	-	-	1	1	-	-	-	1	-	-	-	-
211	Gabor a Lupuluj	-	1	1	-	-	2 8/16	2	2	1/16	-	2	2	-	16	-	3
212	Andresch a Urszuluj	1	1	2	-	-	8/16	1	3 8/16	-	2	-	1	2	-	-	-
213	Gabor Gaje	1/2	1	5	-	-	2	3	1	5/16	3	-	1	2	6	-	-
214	Gabor a luj Stephan	1/2	1	2	-	-	-	1	-	-	1	-	1	2	-	-	-
215	Makave Mintucza ²	1	1	4	-	-	1	2	2	3/16	3	2	2	-	5	-	-
216	Onnje Dumidi ³	1	1	5	-	-	2 1/16	3	6/16	4/16	5	2	1	2	25	-	3
217	Scridon Huhu	1	1	4	-	-	1	3	-	2/16	3	-	1	2	10	-	-
218	Iuon Buduschan ⁴	1/2	1	3	-	-	8/16	2	1 10/16	-	4	1	2	2	24	1	2
219	Iuon a luj Makave	1/2	1	2	-	-	-	2	-	-	2	-	1	2	8	1	-
220	Matiave Gaje	1/2	1	4	-	-	2 8/16	3	6/16	4/16	5	-	1	-	13	-	3
221	Irimi a Luki	1	1	3	-	-	1	1	3 12/16	-	3	2	-	-	-	-	-
222	Stephan a Mari	1/2	1	3	-	-	1	2	3	3/16	2	-	1	-	-	-	-
223	Andresch Budrulla	1/2	1	2	-	-	-	1	-	1/16	2	-	-	-	-	-	-
224	Vaszilla a luj Misajla	1	1	2	-	-	-	1	2	-	3	-	1	2	-	-	-
225	Costantin Dumitrasch	1/2	1	1	-	-	1/16	-	2	-	2	-	1	-	-	-	-
226	Pinteli Buduschan	1/2	1	4	-	-	2	2	3 4/16	3/16	6	-	2	-	15	-	4
227	Grigojre Luntrasch	1	1	3	-	-	-	2	-	-	3	2	-	-	-	-	-
228	Lupul Györgyesch	1/2	1	1	2	-	4/16	2	-	-	-	2	-	-	12	-	-
229	Andre Györgyesch	1/2	1	2	-	-	8/16	1	3 7/16	2/16	2	-	1	1	5	-	-
230	Onnje a luj Györgyesch	1/2	1	2	-	-	1	2	2	2/16	2	-	1	2	6	-	-
231	Vaszilla Obresi	1/2	1	2	-	-	-	1	2 5/16	-	-	-	1	-	-	-	-
232	Obrese Sarda	1/2	1	2	-	-	-	-	2	-	1	-	1	-	-	-	-
233	Vartolome Strugarul	1/2	1	2	-	-	-	1	9/16	-	2	-	1	2	4	-	2
234	Gavrilla Strugarul	1/2	1	3	-	-	8/16	2	5/16	2/16	3	-	1	2	2	-	-
235	Androng Olár	1	1	7	-	-	3	4	2 12/16	6/16	7	2	2	2	60	1	5
236	Scridon Angelim	1	1	5	-	-	1 8/16	2	1 3/16	-	5	3	1	-	20	-	2
237	Costin a Rombuli	1	1	4	-	-	-	1	1	-	4	-	1	-	-	-	-
238	Szimjuon a Rombulj	1	1	3	-	-	-	1	2	-	2	-	2	-	-	-	1

¹ În document apare observația: „1/3 sess. possidet vidua Flora a luj Gabran” (1/3 din sesie este deținută de către văduva Floarea a lui Găbrian).

² Acesta posedă venituri din morărit în valoare de 5 florini renani și 30 de creițari.

³ posedă venituri din morărit în valoare de 3 florini renani.

⁴ În document apare observația: „1/2 sess. possidet vidua Paraszka Bud” (1/2 din sesie este deținută de către văduva Parasca Bud).

239	Nicolaj Rombulj	1	1	6	-	-	1	2	3 4/16	10/16	8	1	1	-	10	-	-
240	Todorika Vikován	1	1	2	-	-	-	1	1	8/16	4	1	-	-	6	-	-
241	Györgyi Spittji ¹	1	1	6	-	-	2	3	2 9/16	-	6	1	2	2	30	-	-
242	Iuon a Luj Mihajla	1/2	1	4	-	-	2	3	2 8/16	4/16	4	-	1	-	4	-	2
243	Scridon a luj Mihajla	1/2	1	2	-	-	8/16	2	2	-	1	-	1	-	-	-	1
244	Vaszilla Reszelis	-	1	4	-	-	2	2	7/16	3/16	4	1	1	2	10	-	-
245	Andre Onae	-	1	5	-	-	2	2	2 8/16	4/16	5	-	2	2	30	-	-
246	Alexa a luj Andre	-	1	-	-	-	8/16	1	1 12/16	1/16	-	-	1	2	8	-	1
247	Iuon Sziminik	-	1	4	-	-	2	2	2 10/16	6/16	4	2	-	-	10	-	3
248	Todor Moroschan	-	1	-	-	-	-	1	1 3/16	2/16	-	-	-	1	-	-	-
249	Androng a luj Demján	-	1	4	-	-	1	1	2 2/16	2/16	3	-	1	-	-	-	-
250	Iuon Astanaszi	-	1	4	-	-	1	2	1 13/16	4/16	5	-	1	1	8	-	4
251	Gavrilla Hirutz	-	1	2	-	-	1 1/16	1	3 15/16	2/16	3	-	1	2	-	-	-
252	Daniila Sziminik	-	1	2	-	-	2/16	1	1 2/16	4/16	-	-	-	-	-	-	-

	Nomina Patrum et Matrum familias Contribuentium (Numele după tată și după mamă al familiei contribuitoare de dare)	Contributio universim, & Restantiae (Dare totală și restanțe)					
		Anni 1748			Anni 1749		
		Impositio (Impozit)		Restantia (Restanță)	Impositio (Impozit)		Restantia (Restanță)
		Rh. fl. ²	Xri ³	Rh. fl.	Rh. fl.	Xri	Rh. fl.
115	Gavrilla a luj Marie	1	57	-	3	40	1/8
116	Mirong a luj Szimjuon	3	4	6/8	2	39	1/8
117	Ruszul a Petrasch	6	47	-	7	22	1/8
118	Vaszilla a luj Petrasch	5	35	6/8	6	48	-
119	Demjan Butta	Non ad fuit ⁴			5	45	-
120	Iuon a Flori	Non ad fuit ⁵			4	54	-
121	Vaszilla Opre	2	35	-	1	30	-
122	Andre Spajmok	Judex pagi ⁶			16	10	-
123	Lupul Bollfa	14	3	2/8	15	26	6/8
124	Grigojre Lupuluj ⁷	6	40	-	8	30	-
125	Todor a Mariki ⁸	6	22	2/8	8	21	6/8
126	Maxim a Poppi	5	52	6/8	6	4	6/8
127	Vaszilla Sardul	4	71	4/8	5	44	4/8

¹ În document apare observația: „Györgyi Spittji hic specificat foenetur curr. 6 iure heredit. Possidet in Major” (George Spiti posedă în prezent cu drept ereditar fânațe de 6 care în Maieru).

² Florini renani.

³ Crețari.

⁴ Nu a fost (impus).

⁵ Nu a fost (impus).

⁶ Judele satului.

⁷ În document apare observația: „sua piscator exemptus” (pescuitul său a fost exceptat – veniturile obținute din pescuit au fost scutite de impozit).

⁸ În document apare observația: „sua piscator exemptus” (pescuitul său a fost exceptat – veniturile obținute din pescuit au fost scutite de impozit).

		Sua piscator juxta antiqyum usum consvetudinem exemptus ¹					
128	Grigojre Sardul						
129	Pintelj Borsi	5	71	2/8	7	34	3/8
130	Mirong Tránka	2	4	3/8	1	50	3/8
131	Vaszilla Floscha	2	31	4/8	4	4	1/8
132	Iuon Szohorka	5	16	4/8	5	49	1/8
133	Istrati Szohorka	Fuit piscator ²			7	7	3/8
134	GrigojreLutschuluj	8	17	3/8	10	44	7/8
135	Szavul Lutsuluj	9	46	2/8	11	40	6/8
136	Iuon Aniszia	4	2	6/8	5	17	1/8
137	Nicolaj Aniszia	3	35	6/8	5	20	2/8
138	Mirong Szuhánul	1	28	6/8	2	4	6/8
139	Toffan Majrán	3	56	4/8	6	50	-
140	Gavrilla Sard	2	51	-	3	47	7/8
141	Nicolaj Schimpoesuh	2	45	7/8	3	36	4/8
142	Lusia a Poppi	3	-	4/8	6	5	-
143	Grigojre a luj Györgyi	8	24	2/8	12	31	3/8
144	Vaszilla Nyamtz	3	20	-	3	22	2/8
145	Vaszilla a Szavuluj	2	14	-	2	52	2/8
146	Precop Gille	2	13	-	2	14	4/8
147	Chillip a Dorofte	2	49	-	4	35	-
148	Alexa Vasziak	3	18	1/8	4	25	4/8
149	Iuon Alexa	5	20	2/8	7	36	-
150	Andre Holobe	7	21	5/8	8	54	-
151	Grigojre Mischto	6	28	1/8	8	33	4/8
152	Iuon Mischto	4	14	-	3	28	3/8
153	Grigojre Mischto	4	14	7/8	6	18	3/8
154	Andriesch Mischto	3	47	2/8	3	58	4/8
155	Oniga Luzurkj	8	51	-	12	27	7/8
156	Alexa a luj Anton	4	29	7/8	5	24	1/8
157	Gabor Bolfa	3	52	6/8	4	28	6/8
158	Chillip a Anitzi	8	11	2/8	8	45	5/8
159	Luka Anton	3	37	3/8	4	27	2/8
160	Peter Nyamtz	7	46	-	10	32	7/8
161	Precop a luj Anton	5	52	-	7	57	-
162	Grigojre Alexa	4	24	6/8	4	50	2/8
163	Grigojre a Anitzi	4	51	6/8	6	1	4/8
164	Vaszilla Kretzul	4	24	4/8	5	33	-
165	Györgyi Mihercza	3	40	3/8	5	12	4/8
166	Mihalj a luj Andresch	6	27	4/8	6	57	2/8
167	Petre a Gachi	5	57	2/8	9	1	-
168	Precop a Vratsuluj	6	54	7/8	8	38	3/8
169	Flojre a Nikore	3	24	-	3	44	3/8
170	Lupul a Badi	2	23	6/8	2	47	4/8
171	Szimjuon Modoro	6	25	2/8	9	22	2/8
172	Todor a Bersi	4	7	2/8	6	6	2/8
173	Todor a Petre	6	53	-	8	13	6/8
174	Todor Azbre	4	36	4/8	5	37	2/8
175	Todor Lika	3	52	-	7	41	3/8
176	Lupul a Liki	3	17	2/8	Subvillicus ³		
177	Vaszilla Löszanul	2	16	1/8	2	33	5/8
178	Szimjuon Bulbuk	2	-	-	2	54	6/8

¹ Pescuitul său a fost după obiceiul din vechime exceptat (veniturile obținute din pescuit au fost conform obiceiurilor vechi scutit de impozit).

² Fost pescar.

³ Subadministrator; adjunctul judeului.

179	Vaszilla a luj Andresch	3	47	2/8	5	59	2/8
180	Artenji a luj Iuon	13	18	-	10	56	1/8
181	Todor Rebranul	3	43	2/8	4	24	3/8
182	Graszin a Dobri	6	14	4/8	9	23	7/8
183	Todor a Tekla	6	10	2/8	8	46	7/8
184	Grigoire Butta	4	47	-	6	38	3/8
185	Grigojre Horto	9	-	-	10	46	-
186	Györgyi a Urscha	Subvillicus ¹			5	71	-
187	Gavrilla a luj Cotroj	3	48	7/8	4	33	-
188	Csillimon Szikmiran	8	57	-	10	47	-
189	Vasilla Auloduk	6	8	5/8	7	42	-
190	Danilla Cotro	3	25	-	5	43	1/8
191	Vaszilla Soffrone	4	39	4/8	6	3	4/8
192	Petre Tapalagae	1	45	-	2	15	-
193	Lupul Tahisch	14	42	-	19	38	4/8
194	Vaszilla Moga	2	30	-	3	51	5/8
195	Todor Kotroj	6	16	7/8	7	47	6/8
196	Todor Rombulj	Coelebs ²			Neogamus ³		
197	Vaszilla Cotroj	1	54	3/8	3	33	5/8
198	Grigojre Sziminek	2	49	6/8	4	39	6/8
199	Tanaszi Rodnán	4	-	5/8	7	41	1/8
200	Vaszila Karbun	3	25	4/8	5	8	2/8
201	Androng Sziminek	3	48	-	5	37	5/8
202	Grigojre a Flori	3	5	-	4	7	7/8
203	Vaszilla Huja	1	34	-	2	15	5/8
204	Gavrilla Daraban	6	1	-	8	52	6/8
205	Vaszilla Frenjö	1	54	4/8	3	40	6/8
206	Zaharia Pinti	3	47	2/8	3	57	3/8
207	Mirong Sterzo	1	40	-	2	23	-
208	Szimjuon Sarda	4	35	2/8	5	59	3/8
209	Grigojre Stezö	4	20	2/8	5	57	1/8
210	Iuon Muttul	Non uxoratus ⁴					
211	Gabor a Lupuluj	Coelebs ⁵			Neogamus		
212	Andresch a Urszuluj	3	38	-	4	37	2/8
213	Gabor Gaje	5	3	-	8	6	1/8
214	Gabor a luj Stephan	2	28	4/8	2	53	7/8
215	Makave Mintucza	6	34	2/8	8	47	3/8
216	Onnje Dumidi	7	10	-	Sua piscator juxta antiqum usum consuetudinem exempt. ⁶		
217	Scridon Huhu	8	59	-	10	53	6/8
218	Iuon Buduschan	Fuit piscator ⁷					
219	Iuon a luj Makave	2	23	-	5	13	-
220	Matiave Gaje	7	50	2/8	11	5	7/8
221	Irimi a Luki	4	25	6/8	5	3	4/8
222	Stephan a Mari	3	2	2/8	5	59	7/8
223	Andresch Budrulla	1	40	-	2	22	2/8
224	Vaszilla a luj Misajla	5	12	2/8	7	1	3/8

¹ Subadministrator; adjunctul judeului.

² Celibatar.

³ Fără copii.

⁴ Necăsătorit.

⁵ Celibatar.

⁶ Pescuitul său a fost după obiceiul din vechime exceptat (veniturile obținute din pescuit au fost conform obiceiurilor vechi scutite de impozit).

⁷ Fost pescar

225	Costantin Dumitrasch	3	-	-	3	18	2/8
226	Pinteli Buduschan	Fuit piscator ¹					
227	Grigojre Luntrasch	5	39	-	6	2	4/8
228	Lupul Györgyesch	5	20	6/8	8	1	6/8
229	Andre Györgyesch	5	39	-	5	48	6/8
230	Onnje a luj Györgyesch	2	45	-	5	55	7/8
231	Vaszilla Obresi	1	47	7/8	2	45	4/8
232	Obrese Sarda	3	16	-	4	36	3/8
233	Vartolome Strugarul	4	36	3/8	5	54	7/8
234	Gavrilla Strugarul	4	37	-	6	3	4/8
235	Androng Olár	16	12	2/8	20	57	2/8
236	Scridon Angelim	7	33	2/8	10	19	2/8
237	Costin a Rombuli	2	1	4/8	3	15	-
238	Szimjuon a Rombulj	6	54	-	7	58	2/8
239	Nicolaj Rombulj	11	71	1/8	14	29	-
240	Todorika Vikován	3	59	-	6	25	4/8
241	Györgyi Spittyi	12	13	1/8	15	25	5/8
242	Iuon a Luj Mihajla	6	55	5/8	8	53	2/8
243	Scridon a luj Mihajla	6	46	6/8	6	30	2/8
244	Vaszilla Reszelis	10	9	-	11	17	3/8
245	Andre Onae	17	16	2/8	16	71	2/8
246	Alexa a luj Andre	Contribuit cum patre, nunc separatim vivit ²					
247	Iuon Sziminik	6	-	2/8	7	11	6/8
248	Todor Moroschan	Non ad fuit ³					
249	Androng a luj Demján	2	13	-	2	56	7/8
250	Iuon Astanaszi	4	50	4/8	3	42	-
251	Gavrilla Hirutz	4	25	-	6	50	-
252	Daniila Sziminik	Non ad fuit ⁴					
		1359	42	7/8	1739	14	1/8

În total, la Sângeorz Băi conscripția consemna următoarea situație⁵:

Sessi ones	Dom us	Agrorum universi m capacitas		Tritici		Pro Ver nali Semi na tura, exce pto mi lio, kuku ruz		Mili, & kukuruz Semina tura in Granis importa t	Foen eta Curr uum	Bove s inferi oris sortis	Vacc ae	Iuven ci, iuven cae & hinnu lae & tri um annor um & majo res	O ves, caprae	Por ci duo rum ann oru m & maj ores	Apu m alvea ria	
		C	M	C	M	C	M									
155	254	895	3	78	2 15/16	543	3 12/16	7	2 3/16	920	292	243	133	2360	54	161

(Va urma)

¹ Fost pescar.

² Contribuie (la plata impozitului) împreună cu tatăl, dar locuiește separat.

³ Nu a fost (impus).

⁴ Nu a fost (impus).

⁵ S.J.B.N.A.N, *Colecția personală Iulian Marțian*, registrul 223, f. 33.

CONTRIBUȚII LA STUDIUL ANTROPONIMIEI DE PE VALEA SOMEȘULUI MARE

LUCIA MĂRCUȘ

În cadrul unor cercetări de antropologie culturală efectuate în diferite perioade în câteva din așezările umane de pe Valea Someșului Mare am început să surprindem și anumite aspecte legate de antroponimie. Nu insistăm asupra importanței pe care o are cunoașterea onomasticii¹ în studiul limbii, fie din unghi diacronic, fie sincronic în completarea sau elucidarea unor probleme ce vizează relațiile și structura socială.

Obiectul lucrării de față îl constituie aspectul antroponomastic a trei așezări omenești de pe Valea Someșului Mare – Sângeorz-Băi, Maieru și Rodna Veche. Au fost urmărite două laturi:

- modul în care s-au conservat și circulă elementele antroponimice mai vechi;
- căile de pătrundere a elementelor noi, receptivitatea față de le, asimilarea lor.

Astfel, pe baza arhivei de stare civilă², am studiat în fiecare localitate numele de botez, prenumele, pentru două secvențe temporale: un deceniu din secolul al XIX-lea (exceptând Rodna unde arhiva de stare civilă a fost găsită incompletă) și un ultim deceniu din secolul nostru. În scopul obținerii unor parametri de comparații, am luat în studiu pentru orașul Sângeorz-Băi perioada 1910-1960 în întregime.

Paralel cu aceste lucrări s-au făcut și sondaje pentru a se vedea care este obiceiul, tradiția, referitoare la modul în care se alege numele noului născut. S-a demonstrat că în alegerea numelui se respectă anumite criterii, anumite modele culturale antroponimice, impuse de tradiție și respectate de colectivitate. Astfel „... numele copiilor se alege după bunici, cel mai principal. Dacă-i fecior, după bunicul dinspre tată, dacă-i fată, după bunica dinspre mamă” (inf. B.L.). primii patru născuți moștenesc, de obicei, numele bunicii. Copiii primesc mai puțin numele părinților sau al nașilor: „... I se dă numele părinților în nădejdea

¹ R. Vulvănescu, *Etnologie juridică*, București, 1970.

² Mulțumim pe caestă cale celor de la Consiliile populare care, prin înțelegerea acordată, au sprijinit cercetările noastre.

LUCIA MĂRCUȘ

că n-a mai face (copii – s.n.); i se poate da și numele nașilor, da mai rar” (inf. B.I.). un obicei în zonă este de a se da drept nume copilului numele sfântului care este sărbătorit de ortodocși în ziua nașterii: „... dacă cade în zi de sfânt (nașterea – s.n.) i se poate pune numele sfântului” (inf. B.C.). Această alegere a numelui este facultativă, se referă în special la sfinții importanți ai cultului; se pare că în ultimul timp obiceiul nu mai are putere de lege.

În cazul în care fătul e născut mort: „... copilul mort în burtă i se pune numele de Ioan (Ioana) botezat de moașe¹ cu îngăduința popii”.

Consemnăm aici și următorul aspect: dacă un copil moare de mic, în p5rimii ani ai vieții, fratele sau sora născuți după decesul acestuia îi pot purta numele. De exemplu, în familia lui Joja Mihai (+ 1960) din Sângeorz-Băi a existat o Paraschiva, moartă în 1925. Altă fată, născută în 1936, a primit tot numele de Paraschiva (inf. B.L.). sau în familia Cicedea Alexandru (Sângeorz-Băi) al doilea copil, Traian, a murit de mic, iar celui de-al treilea născut, băiat, i s-a dat nume tot Traian (inf. C.M.).

Studiul actelor de arhivă și cercetarea realității de pe teren ne arată că, în linii generale, copiii moștenesc numele bunicilor sau al părinților. Acest obicei de botezare este destul de vechi. Frecvent la greci și romani, este preluat în antroponomastica romanică de unde și l-au însușit ulterior slavii și germanii. Nu este exclusă, deci, posibilitatea ca și la români să reprezinte un element moștenit, paralel cu alte elemente moștenite și păstrate.

Avem de-a face cu un model cultural antroponomastic care, așa cum se va vedea și din situațiile statistice, prezintă un caracter tradițional, care este mai greu supus unor influențe din afară.

Am putea adăuga în sprijinul afirmației noastre și un alt fapt și anume: studiind diferite laturi ale formării personalității umane pe câteva eșantioane de adolescenți proveniți tot din această zonă a țării, am reținut că valorile culturale tradiționale, în mod special cele transmise deci prin familie, am o foarte puternică influență asupra individului. Aceasta nu înseamnă că alături de valorile culturale tradiționale, alături de modelele tradiționale de viață nu își fac loc valorile emergente, cu precizarea că acestea apar deosebit de primele – selectarea și reținerea lor este oarecum mai lentă, e adevărat însă că adoptarea lor, poate tocmai datorită timpului mai îndelungat necesar, se produce fără seisme.

Precizăm că în lucrarea de față nu am inclus și o discuție asupra antroponimelor folosite de intelectuali asupra criteriilor de selecționare ale acestora, ne-am limitat numai la familiile de țărani care formează, de altfel, majoritatea locuitorilor.

Cercetările pe care le vom le vom întreprinde în viitor asupra acestei probleme – extinse în spațiu și timp – ne vor conduce spre o concluzie mai sigură.

Considerăm necesar să expunem în continuare, pe baza materialului studiat, și câteva date statistice – date ce au menirea de a sprijini afirmațiile noastre și de a facilita desprinderea de concluzii.

¹ Cuvântul „moașe” desemnează în accepția locuitorilor cadrul sanitar calificat, ci femeia, legată sau nu prin relații de rudenie cu mama pruncului și care îi face anumite servicii mamei, un fel de protector spiritual al copilului. Moașa și nașa nu sunt una și aceeași persoană, alegerea lor este condiționată de anumite obiceiuri.

CONTRIBUȚII LA STUDIUL ANTROPONIMIEI DE PE VALEA SOMEȘULUI MARE

Repartizarea prenumelor pe localități, perioade și sexe

Localitatea	Perioada	Total Născuți vii	Bărbați B	Femei F	Numele		Raportul	
					B	F	B	F
Sângeorz-Băi	1880-1889	1182	604	578	96	65	1:629	1:8,89
	1958-1967	1722	871	851	101	91	1:8,62	1:9,35
Maieru	1880-1889	853	431	422	103	79	1:4,17	1:5,34
	1959-1968	1116	821	765	108	110	1:7,60	1:7,22
Rodna-Veche	1900-1909	1727	898	828	147	125	1:6,11	1:6,63
	1959-1968	1040	532	517	147	129	1:2,62	1:4,00

Reținem din situația de mai sus câteva aspecte:

- în general, între cele două secvențe temporale studiate nu se semnaleză o creștere masivă a inventarului antroponimic aflat în uz. Variația cifrică între cele două perioade, în sensul lărgirii inventarului, își are explicația, atât în pătrunderea unor neologisme (proces ce se desfășoară paralel cu eliminarea treptată a unor antroponime simțite de colectivitate ca fiind învechite), cât și în adoptarea diminutivelor, înregistrate astfel în actele de stare civilă – diminutive care, raportate la relațiile sociale și la conținutul de afectivitate, ne lasă să întrevădem noile raporturi dintre părinți și copii.

Situația antroponimelor de maximă putere de circulație

Localitatea	Perioada	Maximă putere de circulație	
		Bărbați	Femei
Sângeorz-Băi	1880-1889	Alexandru: 104=17,22% Ioan: 95=15,73% Maxim: 85=14,07%	Maria: 110=19,03% Ioana: 97=16,54% Saveta: 41=7,09%
	1958-1967	Ioan: 182=20,90% Alexandru: 107=12,28% Maxim: 77=8,84%	Ioana: 102=11,98% Maria: 81=9,52% Cătălina: 81=9,52%
Maieru	1880-1889	Ioan: 56=12,99% Alexandru: 46=10,64% Vasile: 26=6,03%	Maria: 48=11,98% Ioana: 34=8,05% Floarea: 21=4,97%
	1959-1968	Vasile: 104=12,66% Ioan: 56=6,82% Alexandru: 47=5,72%	Maria: 90=11,32% Cornelia: 53=6,66% Ana: 47=5,91%
Rodna-Veche	1900-1909	Ioan: 124=14,90% Alexandru: 61=6,76% Iosif: 57=6,31%	Maria: 171=20,64% Ana: 88=10,62% Floarea: 54=6,72%
	1959-1968	Ioan: 124=19,60% Alexandru: 30=5,63% Iosif: 25=4,70%	Maria: 49=9,47% Ana: 37=5,22% Floarea: 20=3,86%

LUCIA MĂRCUȘ

- distribuția numelor pe indivizi (ultima coloană a tabelului) nu prezintă oscilații prea mari, nici pe epoci, nici pe sexe.

Luând în considerare faptul că elementele onomastice noi se caracterizează printr-o insuficientă stabilitate, că unele din ele sunt datorate modei, deci au o mai pronunțată instabilitate – cu alte cuvinte că lipsește – pentru o judecată definitivă – perspectiva temporală, considerăm că nu greșim semnalând numai tendințele și oprindu-ne de a da o concluzie.

Caracterul tradițional al antroponimiei îl putem constata și urmărind (în tabelul de mai sus) antroponimele cu maximă putere circulatorie pentru cele două perioade studiate în localitățile cercetate. Reținem de aici nu numai faptul că:

1. pentru una și aceeași localitate, pentru ambele perioade cu care s-a lucrat, revin cu putere circulatorie maximă aproape aceleași nume, atât la bărbați, cât și la femei, și faptul că:
2. pe microzona întreagă observația este general valabilă, indiferent de epocă.

Mutațiile se produc între aceleași elemente, antroponime ca: Maxim la Sângeorz-Băi, Vasile la Maieru, Iosif la Rodna Veche – pentru masculine sau, Saveta, Cătălina la Sângeorz-Băi, Cornelia la Maieru – pentru feminine, aduc în sistemul oarecare închis al antroponimelor cu cea mai ridicată frecvență nota de particular a respectivei așezări umane.

Pentru a verifica datele astfel obținute am luat și o perioadă de timp mai mare și anume 1910-1960 pentru orașul Sângeorz-Băi și am obținut următoarea situație a primelor 5 pronume, masculine și feminine, cu cea mai mare putere circulatorie:

Perioada	Bărbați	Numele	Absolut	Relativ
		Ioan	744	24,38%
	Alexandru	351	11,50%	
	Maxim	237	7,47%	
	Traian	167	5,73%	
	Emil	125	5,50%	
Perioada	Femei	Ioana	523	19,25%
		Ana	461	16,97%
		Maria	298	10,97%
		Cătălina	254	9,33%
		Floarea	193	7,10%

Observăm pe baza acestui tabel că tradiționalismul, caracterul conservator al antroponimicelor se menține și în prima jumătate a secolului nostru.

Operând cu tot materialul onomastic provenit dintre anii 1910-1960 din orașul Sângeorz-Băi și considerându-l de data aceasta din punct de vedere al originii sale, obținem următoarea situație:

CONTRIBUȚII LA STUDIUL ANTROPONIMIEI DE PE VALEA SOMEȘULUI MARE

Originea	Bărbați			Femei		
	Absolut	În circulație	Relativ	Absolut	În circulație	Relativ
Greacă	41	786	25,77%	32	649	23,85%
Latină	40	1081	35,44%	25	455	16,75%
Ebraică	21	1018	33,38%	18	1463	50,38%
Necunoscută	23	149	4,88%	18	95	3,49%
Diverse	3	16	0,51%	8	54	1,98%

Comparând, conform celor două tabele care urmează, antroponimele din orașul Sângeorz-Băi pentru perioada 1880-1957 reținem că pe primele trei locuri se situează elementele antroponomastice de origine ebraică, latină și greacă – deci cele ce aparțin unui fond mai vechi.

Observăm și că în cea de-a doua perioadă, adică între 1958-1967, crește inventarul antroponimic creat pe teren românesc. La fel, se semnalează și o creștere circulatorie a elementelor moderne, fie ele internaționale sau datorate unei limbi moderne.

1. Prima perioadă

Originea	Total		Bărbați		Femei	
	Absolut	Relativ	Absolut	Relativ	Absolut	Relativ
Ebraică	481	40,70%	178	29,87%	303	52,43%
Greacă	323	27,34%	197	32,71%	126	21,80%
Latină	253	21,50%	185	30,93%	68	11,78%
Română	108	9,23%	39	6,89%	69	11,94%
Necunoscută	8	0,88%	-	-	8	1,38%
Germanică	3	0,35%	-	-	3	0,67%

2. A doua perioadă

Originea	Total		Bărbați		Femei	
	Absolut	Relativ	Absolut	Relativ	Absolut	Relativ
Ebraică	566	33,86%	245	28,32%	321	37,92%
Latină	405	23,46%	268	30,77%	137	14,92%
Greacă	314	18,30%	209	24,00%	105	13,33%
Română	298	17,70%	68	7,81%	230	28,79%
Necunoscută	69	4,00%	68	7,81%	1	0,12%
Franceză	22	1,50%	5	0,46%	17	1,76%
Internațională	14	0,91%	-	-	14	1,70%
Slavă	13	0,85%	13	1,49%	-	-
Germanică	5	0,29%	1	0,11%	4	0,47%
Maghiară	4	0,23%	3	0,33%	1	0,12%
Italiană	1	0,05%	1	0,11%	-	-

LUCIA MĂRCUȘ

Putem concluda că în localitățile aflate sub observația noastră, tradiția acționează cu putere de lege, inovațiile își fac loc cu destulă greutate.

Sub aspectul *lingvistic*, inventarul antroponimic – deși redus – acoperă necesitatea, corespunde cerințelor căror îi este destinat.

Sub aspectul *antropologic* se observă cum această acțiune umană tinde să răzbească dincolo de tipare, fără să producă perturbări în sistemul limbii, folosindu-se chiar de mijloacele acesteia. Această tendință îmbracă două forme:

- apar derivatele pe teren românesc;
- apar diminutivele.

Derivatele răspund astfel unei necesități tradusă social prin evitarea unui șablon antroponimic, nu însă prin ruperea de tradiție.

Diminutivele răspund tot unei necesități reprezentând o formă de concretizare a noilor relații ce se stabilesc între cele două generații – părinți și copii.

În prima perioadă lista antroponimelor este foarte săracă în diminutive, în a doua ele și fac loc alături de numele tradiționale.

Cercetările noastre ne-au dus la următoarele concluzii:

- în antroponomastica așezărilor umane de pe Valea Someșului Mare elementele tradiționale sunt bine conservate, având o mare putere circulatorie. În impunerea și menținerea lor un mare rol îl are tradiția;

- receptivitatea față de elementele onomastice noi, adică față de împrumuturi, este scăzută, puterea lor de circulație este restrânsă;

- creșterea inventarului antroponomastic prin derivate pe teren românesc și diminutive apare ca o tendință a limbii actuale, tendință axată pe cauze de ordin social și psihologic.

Lista informațiilor:

1. Bolfă Leon, 46 ani, agricultor, știe carte (B.L.).
2. Bolfă Ileana, 38 ani, agricultor, știe carte (B.I.).
3. Bolfă Cătălina, 67 ani, agricultor, știe carte (B.C.).
4. Cicedea Mărina, 42 ani, agricultor, știe carte (C.M.).

Restituiri

II
Jurnal de front
(1914-1915)

SUBLOCOTENENTUL IUSTIN SOHORCA IN PRIMUL RĂZBOI
MONDIAL

x *Stuica*
1 13/18
Cinci sublocot români și doi locot. sași,
comandați de maiorul Joneanu, (x x)
(mobilizați pentru prima dată în
armata română, 1918.)

JURNAL DE FRONT (1914-1915)

IUSTIN SOHORCA

**- II -
1915**

1. I. Vineri

De la amiază am fost cu ord. la corps. com.

2-5. Marți

Nimic deosebit

6. I. Miercuri

E ajunul Crăciunului. Ne-am trezit cu iarna în cap. ninge din greu. M-am bucurat că vom avea un crăciun alb, dar această bucurie n-a ținut mult, căci dimpreună cu pe alții unde a fost corp. com. Mi-am

făcut închipuirea clară despre soarta robilor din închisori.

7. I. Joi

Ziua de Crăciun, zi de lucru. Compania a mers regulat la lucru, săpare și acoperire de tranșee. Deosebire de alte zile a fost că la amiază am avut carne de porc cu cartofi. Bucuria mea personală a fost că am primit mai multe epistole de acasă și de la cunoscuți și am scris și eu epistole Titului, lui Lupoaiie și lui Aurel. Seara am primit o epistolă de acasă cu patru coroane în hârtie. Altceva deosebit nu a fost.

8 I. Vineri

Dimineața la ora 8 am părăsit orașul jidovesc Pșetburz, luând drumul spre sud-vest, oprindu-ne în comuna Karitanowa. E o comună foarte mică și săracă.

9-10. I. Duminică

La început lucrul. Săparea de tranșee în partea de către sud vest al comunei. După spusa gazdei comuna aceasta se ține de cercul de administrație al comunei mari Gorymorke. E așezată în gubernământul Radanska, cercul (...) Konerszeki.

IUSTIN SOHORCA

Suntem veniți în ajutorul sapeurilor germani trimiși de corps. com. ca pe cel mai distins abtailung. Ne aflăm cu totul la dispoziția și porunca germană așa încât noi suntem ostași germani îmbrăcați în haine austriece.

S-a observat „schimbare” în darea mâncării de amiază. La porunca manipulantului și oberlaitm. În „zupă” nu s-a pus nimic adaos așa încât amiaza a fost curată apă fierbinte fără grăsime, tulbure și cu puțină carne rea. Reisul ce ar fi trebuit să fie în „zupă” a fost fiert (...) cu scopul să fie dat ca „Zuspeis”. Și acesta a fost rău pregătit fiind ars și afumat.

Calamitate! Tocmai astăzi, sâmbătă la amiază, s-a nimerit un căpitan de sapeuri german când se împărțea „minaja”. A privit și a cercat și s-a depărtat clătănând din cap ocupat cu gândurile și judecata sa. Oberlaitnanul nostru a observat nemulțumirea căpitanului și apropiindu-se de el a bolborosit câteva vorbe de scuză care însă n-au schimbat spre bine situația ei după a mea părere a întărit zicala românească „cei ce se scuză, se acuză”. Fiind lucrul grabnic și terenul greu, pietros, au fost scoși cu sila și bărbații civili din comună.

11. I. Luni

Unul din mult așteptatele pachete de acasă a sosit. Lucrul de tranșee se continua. Vești umblă și îmbucurătoare și supărătoare. Așa. Războiul va ține până la începutul lui martie. Arbitării de acum vor fi schimbați în glotași, iar noi vom fi duși în foc. Două comitate din nordul Ungariei sunt cu totul cuprinse de ruși. Ce va fi drept nu se știe. Un militar german spune că luarea Varșoviei trebuie să se întâmple în timp de 8-14 zile, fiind ocupate deja (...). Ar fi bine să înghețe tare căci (...) ar fi mai ușoară înaintarea spre Varșovia, fiind terenul pe acolo mocirlos și cu lacuri mărunte.

12-14. I. Marți-Joi

Nimic nou. În ajunul de anul nou am primit pachetul al doilea. Seara am primit cadou de anul nou: patru nuci și o scăpărătoare de aprins țigări. Păcat de trei coroanele nevestei. Seara am petrecut cu colegii și fratele ungar cu ceai și cântări până la orele 12 când, apoi, ne-am adus aminte că suntem cătane.

15. I. Vineri

Dimineța la ora 7 am plecat ca de comun ora 3 la Novoradonsk după alimente. Nu este ceva însemnat lucrul acesta, dar pentru mine da, pentru că am mers de le-am întovărășit cale de 5-6 km. cu scopul ca pe cărașii civili (doi feciori ruși) să-i conduc îndărăt. S-a împlinit. Borna spune că presemnele lui avute ieri și azi, trebuie să se întâmple ceva senzațional în timpul cel mai scurt. Vom vedea.

După amiază a venit poruncă, ca toți arbitării de la 63 să fie strânși în cvartir, mai laolaltă în capătul satului către sud deoarece în această comună vin 500 soldați germani care fac parte din trupa de 3.500 ostași ce sunt destinați să ocupe tranșeele săpate de ai noștri și de sapeurii germani.

Am ajuns încvartirat în o casă mică scundă și necurată în care locuiesc trei familii constatatoare din 16 membri. Poloni din naștere, nu le știu simțămintele. Îi văd, însă, fără

JURNAL DE FRONT (1914-1915) - II -

voie, supărați, deși ne fac unele mici servicii. Gândesc în două feluri: sunt supărați din cauza retragerii rușilor și că are să-i urmeze pe aici domnie germană (soarta Poznanului) sau că se tem că retrăgându-ne eventual noi, vor suferi pe lângă pagubele cauzate de ostașii aliați în retragere și unele șicane din partea rușilor pentru că ne-au găzduit.

În orice caz, sunt nenorociți pentru că vechile și strămoșeștile lor stepe este locul unde bântuie cu furie cel mai înfricoșat monstruos război. Mă rog să ferească Dumnezeu pe poporul nostru care ca și acești poloni este subjugat de relele fără folos ale unui război înscenat pentru niște himere (...). Să nu-l ferească însă când acel război ar folosi la un (...).

16. I. Sâmbătă – 18, Luni

Astăzi, luni de dimineață dintre personalul trenului au fost scoși la lucru Barna, Șovre și Crulovicz. Eu am fost lăsat acasă. Se spune că acești trei nu vor mai veni la tren, ci vor rămâne la auguri. Sunt curios ce va fi cu mine.

19. I. Marți, ziua de Bobotează

Această zi n-am scris-o la răvaș la timpul său. Am scris miercuri. În ziua de Bobotează am fost puși în marș de la Kaitanova spre răsărit către localitatea Czernino unde se află brig. com. Călătoria ar fi fost în condițiuni destul de bune, dar frigul foarte mare a scârșit din „frumusețea” sa. Ajungând în localitate n-am aflat cvartire fiind satul arhiplin. Am călătorit tot spre răsărit până la alt sat, aproape 2-3 km. de linia de foc, dar spre norocul nostru nici acolo n-a fost loc pentru noi. Mergând spre acest sat mic, am trecut dincolo de șirul prim de tunuri de ale noastre (tunuri de la Libiin). Am întors și noaptea am petrecut în niște șuri, tot în satul Czernino. Noaptea a trecut pentru unii foarte greu fiind siliți a dormi afară, dar pentru mine a trecut și mai rău deoarece am fost pus post de la ora 9 la ora 12, iar după aceea a trebuit să-mi caut culcuș în o șură unde ce e drept au fost pe destule, dar față cu frigul foarte mare n-am plătit nimic.

Toate ar fi suportabile, dar gândul de acasă că ce va fi pe acolo mă îngrijește mult cu atât mai vârtos că un sapeur din Cârlibaba mi-a spus că rușii ar fi cuprins Rodna. Va fi drept ori nu, destul atâta că grija mi-a crescut neprimind de la nevastă epistolă de patru zile. Azi noapte între 11 și 12 ai noștri au deschis un foc viu de tunuri. Să vedeau fulgerând.

20. I. Miercuri

S-au căutat cvartire pentru abtailung. Nouă trenerile ne-a rezervat un grajd. Ne-am mutat cu toții în cătunul cu același nume aflător spre miazănoapte de la Czernino aproape linia de foc cca. 3 km. Arbitării au avut o zi de rast. Nu știm ce a putut fi cauza că de către seară soldați de ai noștri veneau de la deprindere cântând cântece de joc, iar mai târziu în repetate rânduri adunați, fiind înaintea cancelariei brig. com. au strigat „să trăiască”. Noaptea am petrecut-o bine fiind în pat de la 12, două ore.

21. I. Joi

Dimineața la ora 6 am fost trimis ca post la cvartirul zugului IV. O casă pustie sau

IUSTIN SOHORCA

mai bine zis pustiită de valurile războiului. Au locuit în nea rușii, nemții de două ori, mai pe urmă, noi, austro-ungarii. După aspectul acestei case deduc că a fost locuită și e proprietatea unui inteligent, să vede aceasta și de pe ruinele mobilierului aflătoare în casă și de pe sculele aflătoare î pod. După rânduiala din curte deduc că acel domn e avut, să vede aceasta de pe grajdul de piatră, șoproanele largi și de pe toate superedificiile care, toate, sunt dărăpănate ca vai de ele. Abtailungul e dus la lucru între șfarmurile noastre și cele rusești. Loc foarte periculos. Cam la orele 11-12 din zi, a fost puțină gâlceavă de tunuri. Șrapnelele dușmane cădeau în satul vecin, spre sud de la noi unde sunt așezate multe tunuri de ale noastre. Canonada, cu puține întreruperi, a ținut toată după amiaza. Arbatării spun că rușii au trimis câteva șrapnele și către dânșii, dar n-am nimerit.

Am fost dus post la zutul III. Toate sunt ca și ieri cu deosebirea că tunurile au început mai devreme. Cam la 2, după amiază, oamenii au venit de la lucru împrăștiați fiind de focul de tunuri. Am stat până seara când au mers iarăși la lucru unde am stat până dimineața șa ora 4.

23. I. Sâmbătă

Ziua a trecut liniștită doară câte o detunătură de tun ne aducea la realitate. Oamenii au lucrat toată ziua.

24. I. Duminica

Ziua a trecut cu mari spaime din cauza canonadei de tunuri tranșată de ruși. Această canonadă a fost afirmativă din cauza spionajului rusesc. A fost printre rândurile ostașilor noștri un cadet tunar și un sanitar, nerecunoscuți, care cu toată siguranța au fost spioni ruși. Au scăpat cu bine ducând rușilor raport despre locul și unde sunt așezate tunurile noastre. Canonada a fost îndreptată în contra tunurilor aflătoare aproape de noi, spre est de la satul Czernino. Ai noștri răspundeau slab, la urmă deloc. Stricăciune de altcum din partea rușilor nu s-au făcut. Arbatării au lucrat cu greu până noaptea la ora 11.

25. I. Luni

A fost o zi însemnată deoarece o comisiune mixtă de ofițeri (între ei și din România) a vizitat pozițiile noastre, ca să constate starea faptică posibil în vederea pertractărilor de pace. În timp de pace vizitele, de acestea sunt salutate cu pușcături de tun, acum însă onoarea acestei comisii tunurile au tăcut pe partea vizitată (Pozițiile din fața Czerninei). De la noi spre nord în depărtare cca 20-30 km., de ieri după masă decurg lupte mari, să cunoaște de pe sunetul tunurilor care amintesc apropierea unei mari furtuni. Am lucrat până la ora 11 noaptea. Să zvonește că vom călători sau la Iacobeni sau în Franța sau în Serbia. Vom vedea.

26. I. Marți

Lucrul s-a continuat până seara. Toată ziua tunurile au sunat spre Varșovia teribil. Să vede că se dau lupte mari decisive. Noaptea am fost în post (ora 12-2). Cam la ora 10 s-a început de ai noștri un atac în aripa stângă spre nord unde suntem noi, tot în partea către

JURNAL DE FRONT (1914-1915) - II -

Varșovia. Pușcăturile de puști și mitraliere sunau ca și când s-ar surpa pământul. Atacul se vede a fost respins, căci retragerea a fost sprijinită de un foc viu de tunuri a căzut fulgerări să zăreau pe cer la depărtare de zeci de km. atacul a ținut mai mult de o oră.

27. I. Miercuri

A fost ziua onomastică a lui Wilhelm. De altă dată, în zile onomastice de-ale monarhilor, să da gratis și să îndeplineau fapte umanitare, astăzi, însă, au fost aranjate în cinstea împăratului german băi adevărate de sânge. Începând de aseară tunurile au sunat toată ziua în direcția Varșoviei. S-au dat lupte grele. Se zvonesc multe de toate, circulă vești incontroleabile, așa de exemplu că monarhia noastră a trimis României ultimatum că Italia, asemenea, lucrează în contra noastră, etc. Vom vedea adevărul.

28. I. Joi

Ziua până la amiază a trecut liniștită. După masă s-a pornit o canonadă de tunuri din partea rușilor, scurtă (1/2 oră). Cădeau granatele cam la ½ km. de noi. S-a văzut seara foc mare în satul Turovicz, către Varșovia.

29. I. Vineri

Ziua a trecut liniștită. Nimic nou. De aseară s-a auzit zvonul că abtailungul va fi desființat și arbitării căpătând puști, vor fi duși în linia de foc. Vom vedea.

30. I. Sâmbătă

Ziua ar fi trecut cu bine, dar după amiază la ora 4 a izbucnit foc. A ars casa unde locuia zug I și chargii. Chiar în acest timp tunurile bubuiau înfricoșat. Începusem a mă liniști când la ora 9, seara, a izbucnit din nou alt foc mai mare în satul Czernino (noi locuiam afară din sat 1 km. depărtare). Focul acesta a început la sapeuri și a mistuit patru case durând până la către ziuă. Chiar și casa unde locuia oberlait, a ars. Atât el cât și ofițerii cu cancelaria sapeurilor s-a mutat peste noapte la noi. Ne era frică că noaptea la zarea marelui foc să nu vie gloanțe de tunuri. Nenorocire, totuși s-a întâmplat, căci explodând o bombă în foc a rupt la un soldat piciorul, la altul mâna și a rănit ușor mai mulți. Cercetarea decurge ca să afle, că din negrijă s-au aprins casele sau e mâna nevăzută a spionilor ruși. Tunurile sunau înfricoșat tot mai tare și mai des liniștindu-se încâtva dimineată. Se vede că s-au dat lupte mari toată noaptea.

31. I. Duminică

Ziua a trecut cu bine, doar urlatul habitelor zguduia din când în când văzduhul.

1. II. Luni

Liniște ca în timp de pace. În satul Czernino a fost bere căci primarul Pustai Barczy Istvan a vizitat pozițiile noastre. Muzica a cântat, asemenea soldații au cântat cântece fiecare pe limba lui. Se fac mari pregătiri pentru primirea împăratului Wilhelm care în zilele urmă-

IUSTIN SOHORCA

toare are să inspecteze pozițiile de aici.

2. II. Marți

Toată ziua până noaptea târziu au decurs lucrările la facerea porților triumfale pe unde are să treacă și unde are să fie întâmpinați înalții oaspeți. Să zice că din fiecare naționalitate sunt aleși feciori câțiva chipeși care să se producă cu jocuri naționale. Românii se vor produce cu călușerul. Tunurile bubuiau toată ziua.

3. II. Miercuri

Cei doi moștenitori de țară, al nostru și al Germaniei, au sosit astăzi cam la ora 2 după amiază. Paradă puțină. După o ședere scurtă cam la ora 3 și jumătate s-au și dus. Au fost și ei pe câmpul de război, că doară sunt deprinși cu sunetul armelor și cu strapația cu deosebire iarna. De altcum ziua a trecut destul de liniștită. Tunul suna rar.

4. II. Joi

A trecut ziua cu liniște. Tun n-a sunat decât după miezul nopții, dar și atunci departe și rar. Astăzi am fost la scaldă caldă unde prin aburi uscat ni s-a desoficiat toate hainele.

5. II. Vineri

Liniștea zilei o strica câte un bubuit de tun.

6. II. Sâmbătă

Tunul suna mai des decât ieri. Oamenii noștri au lucrat printr-un frig de cel puțin 10 grade Celsius la tranșee și la un drum. Lucrul s-a continuat până noaptea la ora 12. Noaptea s-a lucrat înaintea șvarmului nostru. Mâncarea, deși a fost gata de la amiază, nu li s-a dat până noaptea. Îți este mai mare mila de bieții oameni în ce stare sunt.

7. II. Duminică

Liniște. Nimic nou.

8. II. Luni

Lucru din greu. Cam după amiază (12 jumătate) prin o poruncă neașteptată ne-am pachetat și am plecat din comuna Czernino spre sud-vest în comuna mică Pikolecz aflătoare în gubernia Radowsk prov. Konceak. A stăruit oarecare neplăcere vestea că corps. com. a plecat din Przdborz la Piotrnów fiindcă de ea se ține și poșta nr. 28. E teama că epistole vom primi și vom trimite cam rar.

9. II. Marți

Tunul lucră asemenea puștilor. De-altcum ziua a trecut cu bine. S-a lucrat până la 2 noaptea.

JURNAL DE FRONT (1914-1915) - II -

10. II. Miercuri

Ca și ieri. Era să ardă o casă unde sunt cvartiruiți arbitări de-ai noștri. S-a aprins hornetul. Gloanțe dușmane veneau aproape, dar la noi nu. Din un aeroplan, cam la ora 4 după amiază, au căzut două bombe în comuna Czernino. A zdrobit două șuri și a omorât mai mulți cai și a rănit șase soldați. Se spune că aeroplanul a fost al nostru și că s-a întâmplat ceva accident. Eu nu cred. Rușilor le poate veni în o zi gustul să zboare și deasupra noastră și să ne salute și pe noi.

11. II. Joi

Tunul lucră aproape și sună des. O parte din arbitări au fost alungați din lucru de grenadele dușmane. Au lucrat noaptea, tot acolo. Trăim greu. Trei arbitări au dezertat. În ce parte s-au dus nu știe nimeni. Îi curentează.

12. II. Vineri

Pentru trupa noastră ziua a trecut liniștită. Tunul suna cu puține întreruperi toată ziua.

13. II. Sâmbătă

Ca și ieri. Un sergent neamț a adus că trupele aliate au fost silite să se retragă cam 16 km. de la Varșovia din cauză că rușii ar fi slobozit apa din Vistula în tranșeele noastre. Alt soldat german a adus vestea că azi dimineață au căzut ca prizonieri dintre ruși 24.000, 30 tunuri și 50 mitraliere.

Cei trei arbitări fugiți se spune că sunt prinși.

Noaptea de la 12 la 2 am fost post. Priveam către aripa dreaptă unde se vedeau reflectoare puternice și bubuiau tunuri și mă gândeam: de cultură de veacul XX la ce te folosesc oamenii – să omoară unul pe altul. De aceea a ajuns știința omului, ca așa zicând, rupând bucăți din soare să lumineze noaptea, cu atât mai ușor să se poată zdrobi?

14. II. Duminică

Pentru noi ziua a trecut cu bine. Tunul lucra din greu la aripa dreaptă. Stând noaptea de la 10 la 12 post, am admirat reflectoarele care aprinzându-se păreau un adevărat joc de foc. Noaptea a fost în o liniște mortală, nici un tun, nicio pușcă nu răsuna, singur urletul jalnic al vântului și al câinilor din depărtare străbătea largul stepelor Poloniei de pe aici.

15. II. Luni

Ca și ieri. La aripa stângă s-a putut auzi un foc viu de puști și tunuri. Asemenea la aripa dreaptă a fost foc de tunuri. Am fost la vizita de doctor cu un deget. La crăpat stors și legat. Dureri cumplite cu toate acestea trebuie să mai merg câteva zile. Întărire de nervi. Se confirmă știrea că la aripa stângă au fost prinși de către Hindenburg feldzoigsmaster, com.

IUSTIN SOHORCA

armatei a VI-a, 24.000 ruși, 30 tunuri și 30 mitraliere. E mare animație în orașul Novoradonsk.

16. II. Marți

Ca ieri. Nimic nou.

17. II. Miercuri

Cu o telegramă am fost puși în marș de la satul Pikolecz spre apus cale de 7-8 km. până la satul Nosolovice (gub. Radomsk, prov. Konecki). Mersul nostru a fost cam îndărăt. Venind am mai văzut soldați mergând până la un loc cu noi despărțindu-ne. Nu pricep ce este. A sosit vestea și se afirmă cu siguranță că armata germană a prins în zilele 14-16 l.c. 50.000 ruși în comuna Kaitanova unde, deja, am fost noi, depărtare de 6-7 km. de unde suntem noi. Abtailungul a plecat înainte și ne-a așteptat având rast. Ca să fie încălzirea au fost aranjate jocuri sociale pe câmp pe câmp. Drumul a fost făcut în condițiuni bune.

Pe unde am umblat

1914

Aug. 11. Des	24. Rimanow
11. N. Karoly	24. Jaszliszka
12. Csap	24 sept.-4 oct. Alsovizkoz (Ungaria, lucru)
12. Ungvar	Oct. 4-6 drum la Galicza
12. Siansei (Galiczia)	6. Tylawa
13. Striy	6-7. Rimanow
13-14. Stanislau	7-10. Pisavorce (lucru)
14-16. Bohorodzny	11. Sanok
16. Stanislau	12-13. Siegenthal (lucru)
17. Nișniow	13 oct.-3 nov. Kirow (lucru)
18-30. Bobrovniki-Lipa (lucru)	Nov. 6. Raba (lucru)
31. Stanislau	7. Ulscika
Sept. 1-3. Dolina	8-10. Zagorz (lucru drum)
4. Bolecsov	10-12. Mezolaborz (Ungaria)
4-8. Stry (lucru)	12. Nagymihaly
9-10. Stebnik (lucru)	12. Satoraljadyhely
10-13. Modries (lucru)	12. Szen
13. Drohobicz	12. Zsolna
14-16. Kirov-Podgorce	12. Miskolcz
17-19. Uszriszki-Polna (dat puștile)	12. Putnok
20. Olszranicza	12. Losoncz
20. Liszko	12. Rutka (Silezia)
21. Sanok	12. Tetschen
22. Bukowka	13. Oderberg
23. Rimanow	13. Ratibov

JURNAL DE FRONT (1914-1915) - II -

13. Kandrizin	14. Jankow (urmărind pe ruși)
14. Gross-Strliz	14. Opszno (urmărind pe ruși)
14. Meierhoff	14. Harostwo (urmărind pe ruși)
15. Chirohan	15. Dziolna (urmărind pe ruși)
15. Wichau (marș)	15. Mroczkow (marș)
15. Rusia ora 5 ½ d.a. (marș)	15. Opocino (marș)
18-19. Rakov (lucru)	16. Dziolna (marș)
20 nov.- 8 dec. Wolkapiarsisrka
(lucru)	16. Mroczkow
Dec. 9-17. Wonsos (lucru)	16. Dziewicze (oraș)
Novo-Eadowsk (marș)	17. Grabowa
18 dec.-8 ian., 1915 Pșertburș (lucru)	17. Rusinow
Ian. 8-19. Kaitanow (lucru)	17. Galki
19 ian.-8 febr. Rusia (lucru)	20. Wola-Wienkasowa
Febr. 8-17. Rusia (lucru)	20. Kolonia-Beznik (marș)
17. Novolovice	20. Dambi...eg (lucru)
19. Skoturk(?) (marș)	21. Janikov
19-20. Reczaiw (?)	21. Zmogorzow
20. Alexandrow	22. Wola
20. dankow (lucru)	22. Alec (?)
20 febr.-8 mart. Jaksonek	2222. Brudu...(marș)
Mart. 8-27. Rombrova (lucru)	24. Wiensazow (lucru)
27 mart.-5 apr. Stoczki (lucru)	27. Krailiowa
Apr. 5-20. Kalinkov	27. Wisla
20 apr.-13 mai. Kotuzow	27. Wola-Wiensazov
Mai 13. Woicin (marș)	27. Sady
13. Paradys (marș)	27. Wast-sady (lucru).
13. Wielka-Wola (marș)	

18. II. Joi 1915

Ziua a trecut cu pace. Oamenii au lucrat la facerea unui drum nou prin o pădure.

Sunt în gazdă la o babă de 75 ani. Muiere rea și ciudată, nu dă nimic nici pe bani. Suntem siliți să-i luăm ce are peste nevoi cam cu puterea și apoi îi plătim. Plânge prima dată, dar văzând bani la loc. povestește și râde.

19. II. Vineri

A fost să se continue lucrul și azi dar sosind o poruncă noaptea cam la ora 11, dimineața am fost puși în marș ținând spre nord către Varșovia. Călătoria s-a făcut în condițiuni bune, fiindcă dimineața a fost o vreme cu adevărat de primăvară. Cum treceam

IUSTIN SOHORCA

prin păduri mari păsările cântau prin pini ca vara. Drumul, cea mai mare parte, a dus pe malul drept al râului Pilicza. Am trecut prin satul mare și destul de regulat – Skotnik. Trecând mai departe am tras la dreapta și cam la 1 d.m. am ajuns prin satul Skotniki în satul Reczkow unde rămânem până la dimineața când ne vom continua călătoria. Amândouă satele de sus se află în Gub. Kadonsk, prov. Konicek.

Mai bine de cinci luni n-am auzit clopote la biserici. Azi, trecând prin Skotnik le-am auzit și mi-a venit în minte că azi este sărbătoarea Vasile, Grigore și Ioan.

La dreapta de drumul nostru mai departe tunurile ne aducem aminte prea des că suntem în război. Sunau des că s-a aprins luptă mare.

20. II. Sâmbătă

Dimineața la unu și jumătate ne-am continuat călătoria. Marșul s-a făcut în condițiuni mai slabe ca ieri pentru că drumul a dus peste ogoare. Timpul a fost rău. N-a fost frig, dar a plouat mai toată ziua. Ca și ieri, la dreapta noastră se auzeau vii schimbări de foc de tunuri și puști. Se vede că drumul a fost paralel cu linia de foc depărtare de 3-4 km. Am atins mai multe sate, dar de trecut am trecut prin două mari orașe și anume: Alexandrow și Dankow. Din Dankow am rătăcit puțin, căci în loc să ținem drumul drept am mers cam 2 km. la stânga. Am observat și îndată am luat drumul adevărat. Ne-am așezat în satul Jaksonek, aproape de râul Czarna.

21. II. Duminică

Ziua, pentru noi, a trecut cu bine, dar pentru cei din șfarm cu greu, căci tunurile sunau teribil. În dosul grajdurilor unde locuiam noi se află vreo zece morminte proaspete, între care unul este a unu căpitan, mai multe fără cruci și nume, în fine, unul este a unui soldat de la 63 cu numele Ioan Pinte. Am fost în post de la ora 12 la 2. Înainte a fost un atac teribil, iar pe seară am fost eu încâtva și priveam numai luminația puternică a reflectoarelor. Corpul IV se duce către Bucovina.

22. II. Luni

Ca ieri tunul a tăcut. Am fost la vizită de medic cu un deget. E în starea cea mai rea, căci sunt trimis la spital. Voi proba prima dată la alt medic și apoi voi vedea ce este mai bine. Seara am fost trimis ca ordonanță la div. Com. în satul Dombrowa, unde am stat până dimineață.

(Va urma)

TRADITII

Fotografie din colecția artistului Maxim Dumitraș

Fotografie din colecția artistului Maxim Dumitraș

SATIRE POPULARE

SILVIU SOHORCA

I

Însoară-te, bade-nsoară
Că și barba te-mpresoară
 Și musteața
 Strică-ți fața
Mândrile-ți mîncă viața.
De când sunt mândrile-n lume,
Semeni grâu, seceri tăciune;
De când sunt mândrile-n țară
Semeni grâu, seceri secară.

II

Lurcaniția lapte dulce,
Am o mândră ca și-o cruce,
 Și la lucru n-o pot duce:
 Dimineața-i roua rece,
Peste zi se prea-ncălzește;
 Când e acolo la ujină,
O mușcă țânțari de mână.

III

Bine-i stă mândrii gătată
Tot cu haine de pe șatră,
Dar mai bine i-ar șădea
 Când le-ar fi țesut ea.
De-a ei mână nu-s făcute,
 Ci-s luate pe bănuțe;
 Săracele șatrele,
 Cum îmbracă fetele!
De n-ar fi armean cu șatra,
N-ai vedea fată-mbrăcată.

IV

Sus e cerul de pământ,
Fete ca la noi nu sunt,
Ba zău sunt și p-alte sate,
Da-s cu gurile căscate,
Cu cămăși păcurărești,
Cu poale de sac de pești.

V

Cuprins-au norii cerul
 Inimuța mea dorul
 Negurele, vânturile,
 Inima mea dorurile,
S-a umplut cerul de stele,
Satul cu mândrele mele;
Stelele merg pe sub nori,
Mândrele-s pe uliciori,
 Ulițile-s cam tinoase,
Mândrele-s foarte frumoase,
 Mă duceam seara la ele,
Le aflam la gard proptele,
Și le lăsai să le proptească,
Gardul să nu putrezească,
 Pe ele să le slujească¹.

¹ *Familia*, Pesta, Anul VII, 1871, nr. 32 (8/20 august), p. 384.

DUȘMANII

DOINA

Stăi mândră, nu te grăbi
Stăi pene m'oiu jelu :
Amu in animă unu spinu
Și-uă bălțiță de veninū,
Trăiescū ca unū cucū streinū.
De trăitū așiu trăi bine
Dérū dușmanii'sū lângă mine.
Esū afară cadū in pară,
Intru 'n casă'sū de ocară.
De esū séra pene 'n drumū
Dușmanii m'arū face serumū,
De esū séra la pre'mblare
Toți dușmanii 'mī staū in cale.
Spune-mī dragă ce să facū
De dușmanī ca să mă scapū?...
— „Pune bade focū și sare
Pe-a dușmanilorū cărare,
Presară jarū și cu serumū,
Dușmanilorū tēi in drumū;
Și dușmanii vorū călea
Și de locū s'orū fermeca,
Și de dēnșii vei scăpa.
— Să'ți spunū mândră și m'ascultă :
Amū truditū cu trudă multă
Să facū din pelinū zaharū,
Să facū prietenū din dușmanū;
Dérū pelinu'ī totū amarū,
Și streinulū totū dușmanū.
Și streinulū arde-l'așiu,
Nici in casă să nu'li lașē!..

(Valea-Rodnei din Transilvania)

Din colecțiunea inedită a lui

A. P. Alexi.

Foaia Societății Românismul, București, Anul I, 1870, nr. 1 (aprilie)

RĂNILE COMUNISMULUI

Fig 18

Fig 19

Casa părintelui Anton Buga
- Fotografii Virginia Puie(Jarda) -

Istoria parohiilor Năsăud, Feldru, Sângeorz-Băi, Maieru din Vicariatul Greco-Catolic al Rodnei sub regimul comunist

- III -

RADU DREPTATE

Eliberarea sacramentelor: botezuri, cununii, spovezi, înmormântări

Încă din primele zile după ce a fost desființată Biserica Română Unită (B.R.U.), în parohiile Năsăud, Feldru, Sângeorz-Băi, Maieru, preoții greco-catolici care nu au semnat trecerea la Biserica Ortodoxă au fost urmăriți și arestați. Astfel, din parohia Năsăud a fost arestat vicarul Simion Pop, din Feldru preotul Traian Buzilă. Preotul Anton Buga avea mandat de arestare, dar numai după un timp l-au găsit și arestat. În parohia Maieru a fost arestat preotul Iuliu Pop (D.D.¹68², 23³, 30⁴, 50⁵).

În această situație, credincioșii greco-catolici au apelat la serviciile preoților greco-catolici care au semnat trecerea și nu au fost arestați. Astfel, credincioșii au apelat la preotul Viorel Coruțiu din Maieru care nu a fost arestat și la preotul Ioan Roșu care, la fel, nu a fost arestat (D.D. 3⁶).

După venirea din închisoare a celorlalți preoți, aceștia au eliberat credincioșilor greco-catolici sacramentele necesare. Primul dintre preoții greco-catolici care a fost arestat și care, de-a lungul și de-a latul Vicariatului Rodnei, a acordat asistență spirituală credincioșilor a fost preotul Ioan Roșu care, în anul 1948, se afla în parohia Runcul Salvei din același vicariat (D.D. 3⁷).

În ceea ce privește numărul sacramentelor eliberate de către preoții care au fost arestați, cât și de către preoții care s-au întors din închisori, au fost condiționate de mărimea parohiei. Cu cât parohia era mai mare, cu atât era mai greu de supravegheat de către preotul ortodox și numărul sacramentelor eliberate de către preoții greco-catolici era mai mare. Referitor la locul unde au fost eliberate sacramentele credincioșilor greco-catolici, acestea au

¹ DD = Declarații diverse despre viața Bisericii Greco-Catolice în clandestinitate.

² DD 68 = Autobiografie Simion Pop, vicarul Năsăudului.

³ DD 23 = Moisa Doina despre viața preotului Traian Buzilă din Feldru.

⁴ DD 30 = Epureanu Emil despre activitatea preotului Anton Buga în Sângeorz-Băi.

⁵ DD 50 = Preotul Ioan Vranău despre activitatea Bisericii Greco-Catolice în localitatea Maieru, 1948-1989.

⁶ DD 3 = Declarația soției preotului Ioan Roșu privind viața și activitatea soțului ei.

⁷ *Ibidem.*

fost foarte variate: în casele credincioșilor (D.D. 3¹), în capela preoților, în biserici romano-catolice, în spitale (D.D. 3²), în capele clandestine (D.D. 16³).

În anul 1948 a fost botezat copilul Ioan Augustin Roșu (D.D. 1⁴), Samuel Găzdac (D.D. 11⁵), ambele botezuri fiind administrate în ritul greco-catolic. Au mai fost botezați și alți copii: Dumitru Marin Roșu (D.B.⁶ 2⁷), în anul 1950, Iuliu Mircea Roșu în anul 1953 (D.B. 3⁸), Mircea Ovidiu Roșu în anul 1958 (D.B. 4⁹), Dana Bote în anul 1954 (D.B. 7¹⁰). În anul 1956 a fost botezat copilul Emil Burduhos (D.B. 13¹¹). Tot în acest an a fost botezat copilul familiei Chilina din Feldru care, după ce a fost botezat de preotul Traian Buzilă, a fost dus și la preotul ortodox pentru a-l boteza și el. Preotul ortodox a descoperit că o parte din copii nu sunt botezați la el, fapt care l-a scandalizat (D.D. 25¹²).

Prin anul 1956, preotul Eugen Sârbu a venit de la București, a botezat copilul familiei Nichiti, urmând ca ceilalți copii ai familiei să fie botezați de preotul ortodox Rus Vasile din Ilva-Mică care le-a spus că nu le mai dă dovadă pentru copii pentru că au fost botezați (D.D. 16¹³). În capela clandestină de la Feldru, în anul 1957, a fost botezat copilul familiei Runcan de către preotul Eugen Sârbu (D.D. 19¹⁴). În anul următor, la Năsăud, a fost botezată fetița Corina Muthi (D.D. 14¹⁵). În 1959, la Sângeorz-Băi, a fost botezată fetița Mariana Ignat (D.D. 10¹⁶). În 1960, la Năsăud, a fost botezată fetița Alis Toma (D.B. 15¹⁷), Stela Ignat din Sângeorz-Băi (D.D. 9¹⁸), Marin Roșu din Năsăud (D.D. 5¹⁹). Tot la Năsăud au mai fost botezați copiii: Andi Toma (D.D. 16²⁰) în anul 1960, Gabriel Toma (D.D. 23²¹) în anul 1961, Maria Muthi în 1962 (D.D. 17²²), Crina Toma (D.D. 18²³) în anul 1962.

¹ *Ibidem.*

² *Ibidem.*

³ DD 16 = Declarația credincioasei Ileana Nichiti despre viața Bisericii Române Unite (BRU).

⁴ DD 1 = Declarația soției preotului Ioan Roșu privind viața și activitatea soțului ei.

⁵ DD 11 = Declarația preotului Vasile Țărmure privind viața și activitatea Bisericii Grec-Catolice în clandestinitate și date despre viața episcopului Ioan Cherteș, aflat la Năsăud.

⁶ DB = Declarații de botez date de către părinți și asistenți.

⁷ DB 2 = Dumitru Marin Roșu botezat de preotul Ioan Roșu în Năsăud, 1950.

⁸ DB 3 = Iuliu Mircea Roșu, botezat de preotul Ioan Roșu în Năsăud, 1953.

⁹ DB 4 = Mihai Ovidiu Roșu, botezat de preotul Ioan Roșu în Năsăud, 1958.

¹⁰ DB 7 = Dana Bote, botezată de preotul Traian Buzilă în localitatea Feldru, 1954.

¹¹ DB 13 = Emil Burduhos, botezat de preotul Ioan Roșu în Năsăud, 1956.

¹² DD 25 = Moisa Doina despre viața preotului Traian Buzilă din Feldru.

¹³ DD 16 = Declarația credincioasei Ileana Nichiti despre viața Bisericii Române Unite (BRU).

¹⁴ DD 19 = Ezechil Neamțu despre activitatea BRU în localitatea Feldru.

¹⁵ DD 14 = Testamentul episcopului Ioan Cherteș.

¹⁶ DD 10 = Declarația preotului Vasile Țărmure privind viața și activitatea Bisericii Grec-Catolice în clandestinitate și date despre viața episcopului Ioan Cherteș, aflat la Năsăud.

¹⁷ DD 15 = Scurtă autobiografie a episcopului Ioan Cherteș.

¹⁸ DD 9 = Declarația preotului Vasile Țărmure privind viața și activitatea Bisericii Grec-Catolice în clandestinitate și date despre viața episcopului Ioan Cherteș, aflat la Năsăud.

¹⁹ DD 5 = *Ibidem.*

²⁰ DD 16 = Declarația credincioasei Ileana Nichiti despre viața Bisericii Române Unite (BRU).

²¹ DD 23 = Moisa Doina despre viața preotului Traian Buzilă din Feldru.

²² DD 17 = Declarația credincioasei Ileana Nichiti despre viața Bisericii Române Unite (BRU).

²³ DD 18 = Ezechil Neamțu despre activitatea BRU în localitatea Feldru.

Istoria parohiilor Năsăud, Feldru, Sângeorz-Băi, Maieru din Vicariatul Greco-Catolic al Rodnei sub regimul comunist – III -

După întoarcerea preotului Anton Buga la Sângeorz-Băi, în 1962, acesta a botezat câțiva copii din această parohie (D.D. 32¹). În anul 1964, la Năsăud, au fost botezați copiii Edi Toma (D.D. 19²), Același Muthi (D.B. 20³), Maria Roșu în 1965 (D.D. 8⁴), Doina Cornelia Roșu (D.D. 6⁵), Eugen Roșu la 1967 (D.D. 21⁶), Gelu Muthi în 1967 (D.D. 22⁷) și Ioan Târca în 1968 (D.B. 24⁸).

Botezurile clandestine administrate de către preoții greco-catolici, în toate cele patru parohii, au fost făcute în ritul greco-catolic administrându-se, conform ritului, atât botezul, cât și mirul. Numărul botezurilor efectuate în aceste parohii a fost mult mai mare, ele fiind neîntrerupt eliberate din anul 1948 până în anul 1989. Ele au fost administrate, atât pe timp de zi, cât și pe timp de noapte (D.D. 16⁹), unele fiind simple, altele duble (D.D. 25¹⁰).

În ceea ce privește cununiile religioase, datorită faptului că acestea erau un eveniment public la care participau mai mulți oameni, erau greu de celebrat, dar, totuși, ele au existat. Astfel, în data de 8 februarie 1956 au fost cununați Nichiti Ioan și Ileana, cununie care a avut loc în casa preotului Traian Buzilă, în miezul nopții. Martori la acest eveniment au fost nașii Cute Victor și Nazarica, și soția preotului (D.D. 16¹¹). În parohia Năsăud, în anul 1958, au fost cununați tinerii Dumitru și Florica Târca (D.D. 1¹²). Tot la Năsăud, în anul 1960 au fost cununați și Muthi Gheorghe (D.D. 2¹³). În anul 1962 a fost oficiată cununia activistului de partid Silviu Ignat cu Maria (D.C.¹⁴. 3¹⁵), iar în anul a fost cununat Nicolae Rebreanu (D.C. 4¹⁶). În parohia Feldru au fost cununați în 1989 Nichiti Octavian cu soția, cununia a avut loc în casa lui Strugariu Emil (D.B. 17¹⁷). Au celebrat cununia preotul Ioan Pop și Virgil Florian (D.D. 17¹⁸). La ceremonie au participat nașii și o mare parte dintre nuntași (D.D. 17¹⁹).

Acestea au fost doar câteva cununii care au fost celebrate de preoții greco-catolici. Numărul lor a fost mult mai mare, dar secretul oficiării acestor cununii religioase s-a păstrat de către miri sau de către preotul care a celebrat cununia și nașii care au asistat.

¹ DD 32 = Epureanu Emil despre activitatea preotului Anton Buga în Sângeorz-Băi.

² DD 19 = Ezechil Neamțu despre activitatea BRU în localitatea Feldru.

³ DB 20 = Gelu Muthi, botezat de preotul Ioan Roșu în Năsăud, 1965.

⁴ DD 8 = Declarația preotului Vasile Țărmure privind viața și activitatea Bisericii Grec-Catolice în clandestinitate și date despre viața episcopului Ioan Cherteș, aflat la Năsăud.

⁵ *Ibidem.*

⁶ DD 21 = Preot Ioan Pop despre activitatea pastorală desfășurată în localitățile Feldru și Ilva-Mică.

⁷ DD 22 = Victor Neamțu despre trecerea la ortodoxie în localitatea Feldru în anul 1948.

⁸ DB 24 = Ioan Târca, botezat de pe preotul Ioan Roșu în Năsăud, 1968.

⁹ DD 16 = Declarația credincioasei Ileana Nichiti despre viața Bisericii Române Unite (BRU).

¹⁰ DD 25 = Moisa Doina despre viața preotului Traian Buzilă din Feldru.

¹¹ DD 16 = Declarația credincioasei Ileana Nichiti despre viața Bisericii Române Unite (BRU).

¹² DD 1 = Declarația soției preotului Ioan Roșu privind viața și activitatea soțului ei.

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ DC = Declarații de cununii religioase date de către preotese.

¹⁵ DC 3 = Ignat Silviu, cununat de preotul Ioan Roșu în Năsăud, 1968.

¹⁶ DC 4 = Nicolae Rebreanu, cununat de preotul Ioan Roșu în Năsăud, 1970.

¹⁷ DB 17 = Marinela Muthi, botezat de preotul Ioan Roșu în Năsăud, 1962.

¹⁸ DD 17 = Declarația credincioasei Ileana Nichiti despre viața Bisericii Române Unite (BRU).

¹⁹ *Ibidem.*

Referitor la categoriile sociale care au cerut să fie cununați, în ritul greco-catolic nu se poate spune că numai profesori sau, chiar, activiști de partid (D.C. 3¹). Toate cununile au fost oficiate în ritul greco-catolic. Toate cununile au fost oficiate în ritul greco-catolic. Referitor la mărturisiri și cuminecări acestea au avut loc în toată perioada 1948-1989. Ele au fost de ordinul miilor (D.D. 3²). În parohia Năsăud credincioșii erau spovediți și cuminecați, atât la casele lor, cât și în Biserica Romano-Catolică din Năsăud (D.D. 19³).

În perioada clandestinității, în cele patru parohii, a fost posibilă doar o singură înmormântare oficiată cu preoții greco-catolici. Aceasta s-a petrecut în anul 1988. Credincioasa Nichiti Ana a fost înmormântată în 23 ianuarie 1988 de către preoții Tertulian Langa, pop Ioan, Sârbu Eugen, Florian Virgil, Coruțiu Viorel. Înmormântarea a avut loc în Feldru (D.I.⁴ 1⁵). La această înmormântare poliția locală și-a exprimat acordul privind desfășurarea înmormântării, dar preotul ortodox din Feldru a făcut mare scandal împotrivindu-se⁶. Înmormântarea a avut loc în ciuda împotrivirii manifestate de preotul ortodox.

Despre intoleranța preoților ortodocși se poate vorbi foarte mult, mai ales în parohia Năsăud. credincioșii greco-catolici nu au avut deces nici la odihna de veci în cimitirul greco-catolic pe Cormaia, acolo unde își au somnul de veci toți vicarii greco-catolici ai Rodnei, mai puțin ultimul vicar care a fost îngropat la Cluj.

În anul 1976 a murit pe data de 27 iulie fiul preotului greco-catolic Ioan Roșu⁷. Adresându-se parohiei ortodoxe din Năsăud cu cererea de a i se acorda un loc de veci pe fiul său, pe care voia să-l îngroape cu preot catolic, parohia refuză categoric acordarea terenului necesar pentru mormânt. Din însemnările personale ale preotului Ioan Roșu aflăm și despre răspunsurile pe care le-au dat la această cerere preoții ortodocși din Năsăud. astfel, preotul roman din Năsăud⁸ îi spuse să plece cu el la Rebrîșoara, căci aici nu are loc⁹. preotul Tomi i-a spus „asupra copilului nu aveți nici un drept să luați decizii, e al Ortodoxiei, statul i-a acordat bursă, l-a crescut în spirit nou, străin de cel al părinților. Un asemenea copil nu aparține numai părinților, ci mai ales statului care a investit în el și nu poate avea alt crez decât cel al neamului, al Ortodoxiei”¹⁰.

Părintele Sulici din Năsăud i-a spus: „până acum te-am considerat prieten, coleg de seminar, băiat bun, dar, de acum înainte am să-ți fiu cel mai mare dușman al tău și al catolicismului, urmărindu-te până la moarte”¹¹. În urma acestor cuvinte, preotul Ioan Roșu a

¹ DC 3 = Ignat Silviu, cununat de preotul Ioan Roșu în Năsăud, 1968.

² DD 3 = Declarația soției preotului Ioan Roșu privind viața și activitatea soțului ei.

³ DD 19 = Ezechiel Neamțu despre activitatea BRU în localitatea Feldru.

⁴ DI = Declarații de înmormântări date de asistenți.

⁵ DI 1 = Nichiti Ana înmormântată de preoții Pop Ioan, Tertulian Langa, Virgil Florian și Viorel Cotuțiu în anul 1988 în Feldru.

⁶ Mărturia preotului Pop Ioan din Dej.

⁷ Ioan Roșu, *Însemnări personale*, manuscris, p. 61.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

¹⁰ *Ibidem*.

¹¹ *Ibidem*.

Istoria parohiilor Năsăud, Feldru, Sângeorz-Băi, Maieru din Vicariatul Greco-Catolic al Rodnei sub regimul comunist – III -

fost obligat să-și înmormânteze fiul în cimitirul romano-catolic din Năsăud. Tot la Năsăud a fost înmormântat în anul 1982 și acest preot. Înmormântarea a fost făcută de preoți greco-catolici¹, dar participând și un preot ortodox la înmormântare².

O altă înmormântare a avut loc în 1981 când părintele Emil Bazga a fost înmormântat cu preot ortodox. Cu o zi înainte, preoții greco-catolici din Maieru i-au făcut rugăciunile obișnuite înmormântării în casa în care se afla corpul preotului Emil Bazga. Ceremonialul a fost oficiat în secret în ritul greco-catolic³. Preotul Emil Bazga a fost pus în sicriu având și haina preoțească pe el, iar în mână avea rozariul. Preotul ortodox știa că a fost preot greco-catolic, dar nu a obiectat nimic.

Referitor la cele necesare eliberării sacramentelor, preoții greco-catolici au luat untdelemn sfințit de la Biserica Romano-Catolică⁴. Preoții greco-catolici care nu aveau de unde prescură din grâu curat, pentru Sfânta Cuminecătură au folosit ostii pentru a-i cumineca pe credincioșii greco-catolici. Ostiile le-au luat de la preoții romano-catolici (D.D. 19⁵).

Activități liturgice

După desființarea Bisericii Greco-Catolice, activitățile liturgice s-au desfășurat unde se putea⁶, când se putea⁷, cum se putea⁸. Astfel, în Duminici și sărbători, credincioșii greco-catolici au avut unde să asculte Sfânta Liturghie în ritul greco-catolic (D.S.⁹ 4¹⁰).

Datorită faptului că în bisericile greco-catolice preoții care nu au semnat trecerea la Biserica Ortodoxă nu mai aveau acces pentru a celebra Sfânta Liturghie. În România a luat ființă în anul 1948 „Casa Biserică”¹¹ unde, preoții greco-catolici, în clandestin, au oficiat Sfinte Liturghii în ritul greco-catolic.

În parohiile Năsăud, Feldru, Sângeorz-Băi, Maieru au existat „Case-Biserică” începând din anul 1949 până în anul 1989. Prima „Casă-Biserică”, în parohia Năsăud, a fost casa vicarială greco-catolică care a funcționat, începând cu data de 21 ianuarie 1948, timp de o săptămână deoarece în 27 octombrie vicarul Simion Pop, care a oficiat Sfinte Liturghii în această perioadă, a fost arestat (D.D. 68¹²). În anul 1949, după ce vicarul Simion Pop s-a întors de la închisoarea Aiud, a continuat celebrarea Liturghiilor în casa parohială până în anul 1957 când s-a mutat la Cluj (D.D. 81¹³). În perioada 1949-1957 vicarul Simion Pop a

¹ Maria Roșu, Mărturie despre preotul Ioan Roșu.

² *Ibidem.*

³ Partene Augustin, Mărturie despre preotul Bazga Emil.

⁴ Ioan Abrudan, Mărturie despre activitatea preotului Ioan Roșu.

⁵ DD 19 = Ezechiel Neamțu despre activitatea BRU în localitatea Feldru.

⁶ Nicolae Gudea, *Casa Biserică II*, în „Viața creștină”, Anul V, Cluj-Napoca, 1994, nr. 21, p. 1.

⁷ *Ibidem.*

⁸ *Ibidem.*

⁹ DS = Declarații privind serviciile religioase date de către asistenți.

¹⁰ DS 4 = Cozma Elena desore liturghiile oficiate de preotul Ioan Roșu în Năsăud.

¹¹ *Ibidem.*

¹² DD 68 = Autobiografie Simion Pop, vicarul Năsăudului.

¹³ *Ibidem.*

oficiat Sfânta Liturghie zilnic. Celebrarea liturgică a avut loc noaptea la ore cât mai târzii (D.D. 81¹). Locul de celebrare a liturghiilor greco-catolice a fost casa personală a vicarului unde din data de 13 mai 1949 și până în aprilie 1957, în permanență, a continuat celebrarea liturghiilor (D.D. 82²).

În anul 1957, în parohia Năsăud, a fost mutat preotul Țărmure Vasile care, până atunci, a locuit în satul Chiraleș, județul Bistrița-Năsăud. aflat la Năsăud, preotul Țărmure Vasile a continuat celebrarea liturghiilor greco-catolice în casa personală cu pături la geam și perne la ușă pentru a nu fi auziți de „supraveghetorii comuniști” (D.D. 7-9³). Cele mai multe liturghii oficiate de acest preot au fost făcute pe timpul nopții (D.D. 7⁴) pentru a nu fi surprinși de securitate care l-a urmărit în permanență. În parohia Năsăud, acest preot a continuat celebrarea liturghiilor greco-catolice până în anul 1989 (D.D. 9⁵).

În anul 1964, în parohia Năsăud, s-a mutat de la Rebrîșoara preotul Ioan Roșu (D.D. 3⁶). Liturghiile oficiate de acest preot au fost în ritul greco-catolic. Celebrarea avea loc, atât în casa personală, cât și în casele credincioșilor Toma Margareta, Moșil Marian, Someșan Steluța, cât și în alte case ale credincioșilor greco-catolici din Năsăud (D.D. 3⁷). Tot în anul 1964, în parohia Năsăud, s-a mutat episcopul Ioan Cherteș care, după 14 ani și jumătate de închisoare, s-a stabilit în această localitate (D.D. 15⁸). Episcopul Ioan Cherteș, împreună cu preotul Vasile Țărmure, au oficiat Sfânta Liturghie în ritul greco-catolic. Celebrarea liturghiilor le-au făcut în casa în care locuia episcopul, împreună cu cumnatul său Țărmure Vasile. De la ieșirea din închisoare, episcopul Ioan Cherteș a celebrat Sfânta Liturghie în ritul greco-catolic până în anul 1989 (D.D. 9⁹).

În anul 1966, părintele Lazăr Sângeorzan s-a mutat din parohia Leșu în parohia Năsăud (D.D. 97¹⁰). În casa fiicei sale din Năsăud, părintele Lazăr Sângeorzan și-a amenajat o capelă clandestină (D.D. 97¹¹). În această capelă a oficiat Sfânta Liturghie în ritul greco-catolic. Celebrarea liturghiilor a avut loc duminica și în sărbători când participau mai mulți credincioși greco-catolici. Cu o participare mai redusă, Sfânta Liturghie era celebrată zilnic (D.D. 97¹²). Activitatea liturgică a preotului Lazăr Sângeorzan s-a desfășurat în permanență până la moartea lui în anul 1980 (D.D. 97¹³).

¹ *Ibidem.*

² *Ibidem.*

³ DD 7-9 = Declarația preotului Vasile Țărmure privind viața și activitatea Bisericii Grec-Catolice în clandestinitate și date despre viața episcopului Ioan Cherteș, aflat la Năsăud.

⁴ *Ibidem.*

⁵ *Ibidem.*

⁶ DD 3 = Declarația soției preotului Ioan Roșu privind viața și activitatea soțului ei.

⁷ *Ibidem.*

⁸ DD 15 = Scurtă autobiografie a episcopului Ioan Cherteș.

⁹ DD 9 = Declarația preotului Vasile Țărmure privind viața și activitatea Bisericii Grec-Catolice în clandestinitate și date despre viața episcopului Ioan Cherteș, aflat la Năsăud.

¹⁰ DD 97 = Someșan Steluța despre preotul Lazăr Sângeorzan.

¹¹ *Ibidem.*

¹² *Ibidem.*

¹³ *Ibidem.*

Istoria parohiilor Năsăud, Feldru, Sângeorz-Băi, Maieru din Vicariatul Greco-Catolic al Rodnei sub regimul comunist – III -

În parohia Feldru, imediat după desființarea B.R.U., preotul Traian Buzilă a oficiat Sfânta Liturghie în casa personală. A mai celebrat Sfânta Liturghie în casele credincioșilor greco-catolici din parohia Feldru (D.S. 1¹, D.D. 25², D.S. 2³). În casa preotului Traian Buzilă, Sfânta Liturghie a fost celebrată zilnic, în perioada 1948-1956 (D.D. 26⁴). Zilnic, la Sfânta Liturghie, au participat patru-cinci persoane (D.D. 25⁵). O dată pe săptămână era celebrată Sfânta Liturghie pentru credincioasele care făceau parte din Reuniunea Mariană. Acest preot a celebrat Sfânta liturghie în ritul greco-catolic (D.D. 25⁶).

După plecarea preotului Traian Buzilă din parohia Feldru, oficierea liturghiilor greco-catolice a fost continuată de către preotul Pop Ioan, aflat la Ilva-Mică încă din anul 1952 (D.D. 18⁷) și de către preotul Eugen Sârbu (D.D. 16⁸). Liturghiile au fost celebrate în ritul greco-catolic (D.S. 5⁹). Aceeași preoți au mai oficiat liturghii în casele unor credincioși din parohia Feldru, respectiv în casa credincioasei Elena Coman (D.S. 5¹⁰), a credinciosului Ezechil Neamțu (D.D. 20¹¹) și alți credincioși din parohia Feldru.

În casa credinciosului Ezechil Neamțu, Sfânta Liturghie a fost celebrată de către preotul Ioan Pop în perioada 1952-1965 (D.D. 20¹²). În anul 1956, într-o zi, în timp ce preotul Pop Ioan săvârșea Proscomidia înainte de Sfânta Liturghie în casa credinciosului Ezechil Neamțu, s-au adunat credincioși greco-catolici în număr de 70-80 persoane venite la Liturghie. Acestea s-au ascuns în șură, în grădina în bucătăria acestuia, neîncăpând într-o singură cameră (D.D. 20¹³). După terminarea Liturghiei, credincioșii greco-catolici l-au lăsat să plece primul pe preot și, apoi, să plece și ei, care pe unde a putut, peste deal, prin grădini și pe cărări numai de ei știute, spre casele lor.

Din anul 1956, părintele Eugen Sârbu, care locuia în București, a venit în fiecare vară în parohia Feldru unde a oficiat Liturghia în ritul greco-catolic în casa credinciosului Ezechil Neamțu (D.D. 16¹⁴). Ele au fost celebrate, atât ziua, cât și noaptea, când credincioșii nu erau văzuți intrând sau ieșind din casa în care oficia Liturghia (D.D. 16¹⁵). Preotul Eugen Sârbu a venit în fiecare vară în Feldru, până în anul 1989.

¹ DS 1 = Victor Neamțu despre trecerea la ortodoxie în localitatea Feldru în anul 1948.

² DD 25 = Moisa Doina despre viața preotului Traian Buzilă din Feldru.

³ DS 2 = Victor Neamțu despre liturghiile oficiate de preoții Eugen Sârbu, Pop Ioan, Virgil Florian, Ioan Roșu, Lazăr Sângeorzan și Viorel Cotuțiu în localitatea Feldru.

⁴ DD 26 = Moisa Doina despre viața preotului Traian Buzilă din Feldru.

⁵ *Ibidem.*

⁶ *Ibidem.*

⁷ DD 18 = Ezechil Neamțu despre activitatea BRU în localitatea Feldru.

⁸ DD 16 = Declarația credincioasei Ileana Nichiti despre viața Bisericii Române Unite (BRU).

⁹ DS 5 = Ezechil Neamțu despre liturghiile oficiate de preotul Eugen Sârbu în Feldru.

¹⁰ *Ibidem.*

¹¹ DD 20 = Preotul Ioan Pop despre activitatea pastorală desfășurată în localitățile Feldru și Ilva-Mică.

¹² *Ibidem.*

¹³ *Ibidem.*

¹⁴ DD 16 = Declarația credincioasei Ileana Nichiti despre viața Bisericii Române Unite (BRU).

¹⁵ *Ibidem.*

Tot în parohia Feldru, începând din anul 1975, a mai venit preotul Virgil Florian care locuia la Ploiești (D.D. 17¹ și 21², D.S. 7³). Acest preot a celebrat Liturghia, atât în ritul greco-catolic, cât și în ritul latin.

Pe lângă acești preoți, în parohia Feldru au mai venit și alți preoți din parohiile învecinate, respectiv Ioan Roșu, Lazăr Sângeorzan, Viorel Coruțiu (D.D. 2⁴). Referitor la ora de celebrare a Liturghiei greco-catolice de către preoții mai sus menționați și măsurile de precauție luate de către cei care celebrau Liturghia sau ascultau Liturghia, lucrurile s-au petrecut astfel: celebrarea se făcea noaptea cu pături la geam (D.D. 18⁵), iar, uneori, și pe timp de zi, mai ales duminica (D.D. 18⁶). Atunci când preotul nu putea să vină în casa credinciosului Ezechil Neamțu, mergeau credincioșii la preot acasă sub diferite pretexte (D.D. 19⁷).

Activitățile liturgice din parohia Feldru efectuate în perioada clandestinității au asigurat în permanență nevoile spirituale ale credincioșilor greco-catolice care nu mai frecventau Biserica Ortodoxă. Lucrul acesta a produs mare îngrijorare preotului ortodox din localitate care, într-o bună zi, îi întrebuse pe unii dacă nu cumva au trecut la „păgâni” (D.D. 20⁸).

De multe ori la casa credinciosului Ezechil Neamțu unde, de obicei, se celebra Liturghia în parohia Feldru, a fost trimis și milițianul Prelucă din Feldru care îi amenda pe cei care oficiau, amenzi care erau plătite de credincioșii greco-catolice pentru a putea asculta o Liturghia în ritul greco-catolic. Amendarea era justificată de către milițianul respectiv ca fiind impusă de conturbarea liniștii publice, deși locul de celebrare se afla foarte aproape de pădure (D.D. 18⁹).

În parohia Sângeorz-Băi, după desființarea B.R.U. în anul 1948 și arestarea preotului Anton Buga, celebrarea Liturghiei s-a făcut de către preoții din celelalte parohii, neexistând nici un preot cu domiciliu stabil în această parohie, până în anul 1962. În acest an preotul Anton Buga revine în parohia din care a fost silit să fugă în anul 1948. Până la venirea la Sângeorz-Băi a preotului Anton Buga, au celebrat Liturghia în ritul greco-catolic preoții Ioan Roșu, Partene Augustin (D.D. 60¹⁰), precum și alți preoți care se aflau la tratament în stațiune (D.D. 28¹¹).

Începând din anul 1962 până în anul 1989, preotul Anton Buga a celebrat Sfânta Liturghie în capela clandestină aranjată la mansarda propriei case din Sângeorz-Băi. Liturghia

¹ *Ibidem.*

² DD 21 = Preotul Ioan Pop despre activitatea pastorală desfășurată în localitățile Feldru și Ilva-Mică.

³ DS 7 = Cozma Elena desore liturghiile oficiate de preotul Virgil Florian în Feldru.

⁴ DD 2 = Declarația soției preotului Ioan Roșu privind viața și activitatea soțului ei.

⁵ DD 18 = Ezechil Neamțu despre activitatea BRU în localitatea Feldru.

⁶ *Ibidem.*

⁷ *Ibidem.*

⁸ DD 20 = Preotul Ioan Pop despre activitatea pastorală desfășurată în localitățile Feldru și Ilva-Mică.

⁹ DD 18 = Ezechil Neamțu despre activitatea BRU în localitatea Feldru.

¹⁰ DD 60 = Preotul Partene Augustin despre activitatea Bisericii Greco-Catolice din Maieru.

¹¹ DD 28 = Scrisoare a mitropolitului Lucian Mureșan adresată unui student.

Istoria parohiilor Năsăud, Feldru, Sângeorz-Băi, Maieru din Vicariatul Greco-Catolic al Rodnei sub regimul comunist - III -

era celebrată zilnic, la ora 6 dimineața. La aceste liturghii au participat, atât credincioșii din localitate, cât și credincioșii greco-catolici care erau la tratament (D.S. 6¹, D.D. 39²).

În parohia Maieru, preotul Iuliu Pop a fost arestat în anul 1948 și reținut pentru câteva luni până în anul 1949 (D.D.³). după ce s-a întors de la închisoare, a continuat celebrarea Liturghiei în biserică în ritul greco-catolic. Atunci când în biserică se aflau persoane străine, preotul nu-l amintea cu voce tare pe Sfântul Părinte Papa.

Tot în parohia Maieru, în perioada 1948-1949, preotul Viorel Coruțiu a oficiat Sfânta Liturghie în ritul greco-catolic în casa personală.

În data de 1 septembrie 1949, el a fost mutat, fiind și învățător, în localitatea Lechința, fără voia lui (D.D. 93⁴).

În anul 1957, călugărul bazilitan Sabău Ioan, lucrând ca electrician, a fost trimis în parohia Maieru pentru a realiza o instalație la școala primară din Maieru (D.D. 93⁵). În această localitate, pe perioada efectuării lucrării, a fost cazat în casa credincioasei Lucia Coruțiu. Împreună cu credincioșii greco-catolici din această localitate și cu sprijinul credincioasei Lucia Coruțiu a luat ființă în casa acesteia prima capelă clandestină din localitatea Maieru unde, seară de seară, se făceau rugăciuni, iar atunci când prin localitate treceau preoți greco-catolici, aceștia aveau a celebra Liturghia.

Din anul 1968, în parohia Maieru, ieromonahul Ioan Sabău a celebrat în capela clandestină Sfânta Liturghie în ritul greco-catolic. oficierea avea loc pe timpul nopții cu geamurile acoperite. Pentru ca să vină credincioșii la Sfânta liturghie, seara și noaptea, erau nevoiți să treacă prin grădini sau să circule pe drumuri mai ascunse pentru a nu fi observați de către paza de noapte sau de către miliție (D.D. 54⁶).

Începând cu anul 1979, în parohia Maieru au celebrat Sfânta Liturghie preoții Bazga Emil, Partene Augustin, Vranău Ioan. Liturghiile oficiate de acești preoți au fost în ritul greco-catolic. despre locul unde au oficiat Sfânta Liturghie, aceasta era capela clandestină, precum și în casele credincioșilor care erau șapte-opt la număr, schimbând mereu locul pentru a nu fi surprinși de organele de urmărire ale securității sau miliției. S-a celebrat Liturghia și pe munții din apropierea localității unde nu puteau fi surprinși.

Activitățile liturgice în cele patru parohii greco-catolice, în perioada 1948-1989, au fost în permanență oficiate, cu unele mici pauze, atunci când preoții au fost arestați, dar și atunci în cele patru parohii a existat un preot greco-catolic care a asigurat pe măsura posibilităților celebrarea liturghiei greco-catolice.

¹ DS 6 = Ioana Buia despre liturghiile oficiate de preotul Anton Buga în Sângeorz-Băi.

² DD 39 = Autobiografia preotului Anton Buga din Sângeorz-Băi.

³ DD = Declarații diverse despre viața Bisericii Greco-Catolice în clandestinitate.

⁴ DD 93 = Autobiografie a părintelui Viorel Coruțiu.

⁵ *Ibidem.*

⁶ DD 54 = Preot Ioan Vranău despre activitatea Bisericii Greco-Catolice din Maieru, 1948-1989.

RADU DREPTATE

În perioada clandestinității au celebrat preoții: Simion Pop (1948-1957), Țărmure Vasile (1957-1989), Ioan Roșu (1964-1982), Ioan Cherteș (1962-1989), Lazăr Sângeorzan (1966-1980), toți aceștia au oficiat Sfânta liturghie în parohia Năsăud în ritul greco-catolic.

În parohia Feldru au oficiat preoții Traian Buzilă (1948-1956), Pop Ioan (1952-1965), Eugen Sârbu (1956-1989), Virgil Florian (1975-1989). Liturghiile au fost oficiate în ritul greco-catolic, cât și în cel latin.

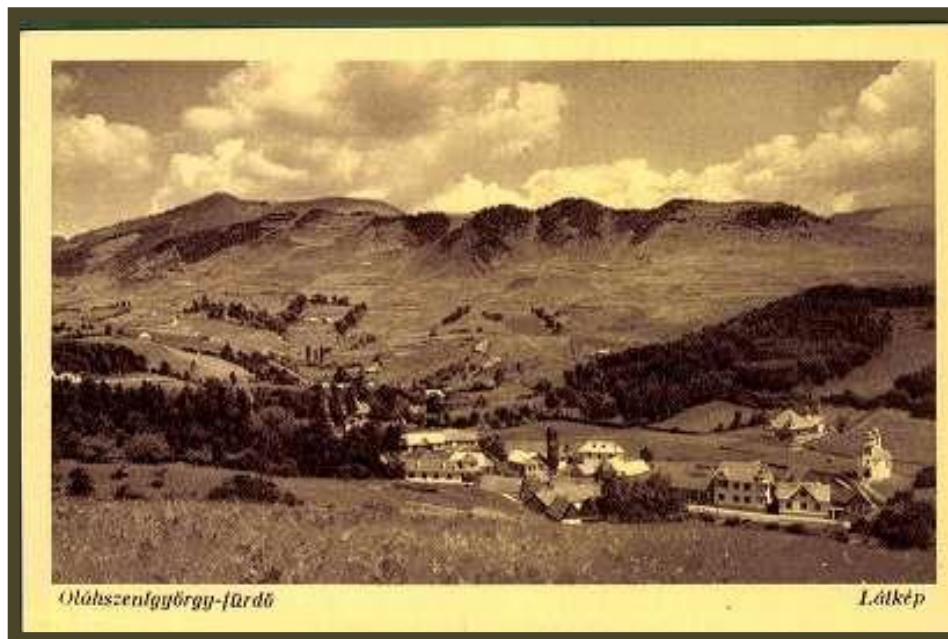
În parohia Sângeorz-Băi a oficiat Sfânta Liturghie preotul Anton Buga în perioada 1962-1989 în ritul greco-catolic. până la mutarea acestui preot în această localitate au mai fost oficiate liturghiile de către preoții din parohiile învecinate sau care veneau aici la tratament.

În parohia Maieru au celebrat preoții Iuliu Pop (1948-1960), Viorel Coruțiu (1948-1949), Sabău Ioan (1968-1989), Bazga Emil (1979-1981), Vranău Ioan (1979-1989), Partene Augustin (1979-1989).

Participarea credincioșilor greco-catolici la Sfânta Liturghie în cel patru parohii greco-catolice, atât în rândul localnicilor, cât și credincioșii veniți din alte parohii greco-catolice. În ceea ce privește statutul celor care participau la Liturghie, ei proveneau, atât din rândul intelectualilor, cât și oamenii simpli, fără multă pregătire de specialitate. Referitor la atitudinea organelor de stat, acestea, de multe ori, nu au știut de aceste activități, iar atunci când s-a știut, luau măsuri contra celor care celebrau Liturghia. Au existat și cazuri când celebrarea Liturghiei a fost, oarecum, tolerată, dar pentru puțin timp, deoarece organele de securitate aflau imediat și luau măsuri de sancționare împotriva celor care participau, dacă nu erau amenințați erau chemați la securitate sau la postul de miliție, unde erau anchetați. Cazurile cele mai deosebite de intoleranță s-au manifestat la Năsăud și în celelalte parohii odată cu venirea unor preoți noi din alte localități (D.D. 52¹).

(va urma)

¹ *Ibidem.*

Fotografii din colecția Dorin Dologa

Cuprins

BISERICĂ, ȘCOALĂ, SOCIETATE

IULIU MOISIL , <i>Românii ardeleni din Vechiul Regat și activitatea lor până la războiul întregirii neamului – VII.</i>	7
ARTEMIU PUBLIU ALEXI , <i>În „Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900.</i>	13
ARTEMIU PUBLIU ALEXI , <i>Adio către Transilvania.</i>	15
DORIN DOLOGA , <i>Conscripția de dare a satului Sângeorz-Băi din anul 1750 – IV.</i>	17
LUCIA MĂRCUȘ , <i>Contribuții la studiul antroponimiei de pe Valea Someșului Mare</i>	29

RESTITUIRI

IUSTIN SOHORCA , <i>Jurnal de front (1914-1915) – II.</i>	37
--	----

TRADIȚII

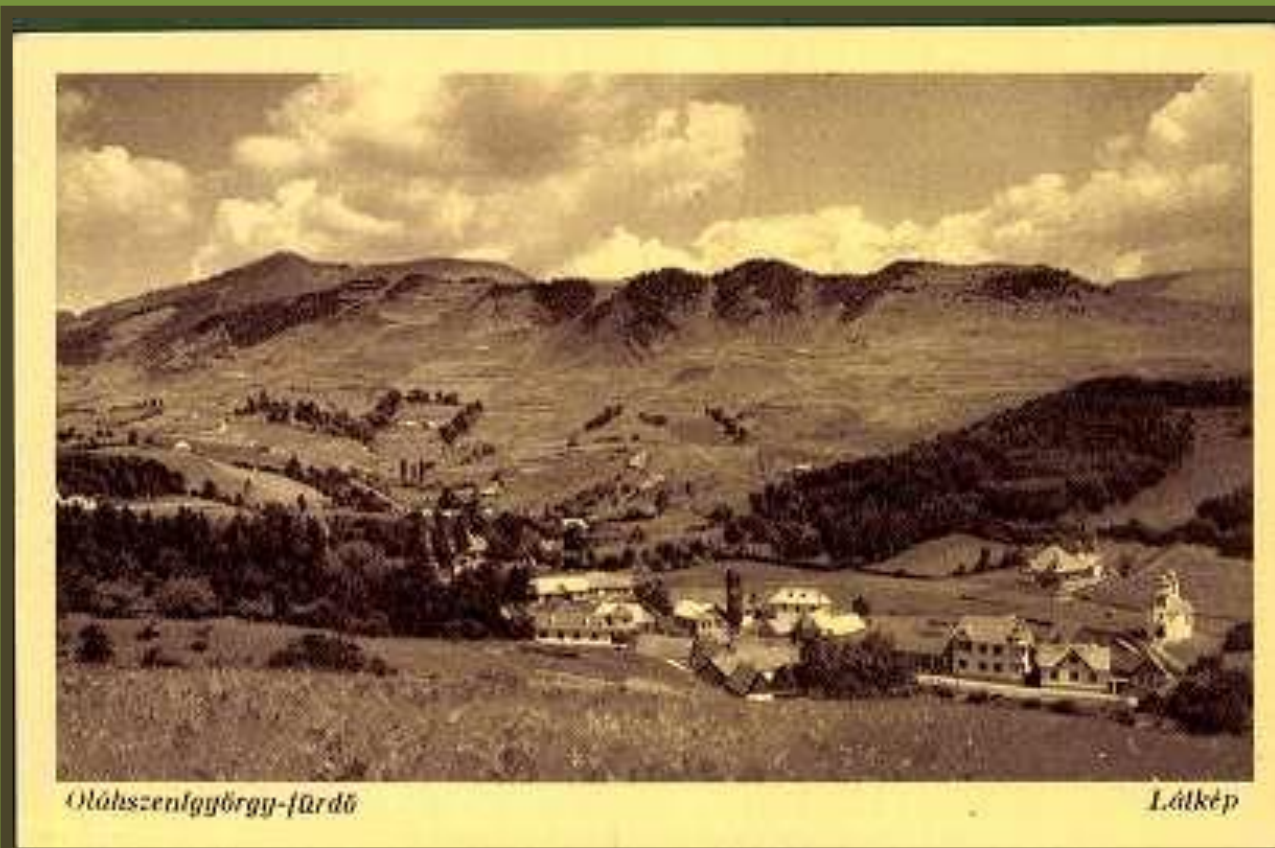
SILVIU SOHORCA , <i>Satire populare.</i>	49
---	----

RĂNILE COMUNISMULUI

RADU DREPTATE , <i>Istoria parohiilor Năsăud, Feldru, Sângeorz-Băi, Maieru din Vicariatul Greco-Catolic al Rodnei sub regimul comunist – II.</i>	53
---	----

<u>CUPRINS</u>	64
-----------------------------	----

**Revistă sprijinită și finanțată de:
CONSILIUL LOCAL SÂNGEORZ-BĂI
CASA DE CULTURĂ SÂNGEORZ-BĂI**

ISSN 2285-8229
ISSN-L 2285-8229